

Satversmes tiesas sēdes stenogramma

Lieta Nr. 04-01(99)

1999. gada 6. aprīlī

A.Endziņš.

Tiesas sēdi pasludinu par atklātu. Lieta tiek izskatīta pilnā sastāvā. Tiesneši: Lepse, Čepāne, Ušacka, Skultāne, Apsītis un Endziņš.

Tiek izskatīta lieta nr.04-01(99) *“Par Ministru kabineta 1997.gada 20.maija noteikumu nr.187 “Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirto zemes īpašumu kompensācijas sertifikātus” 29. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. un 91.pantam, likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 1.panta otrajai daļai un 12.panta otrās daļas 3.punktam un likuma “Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” 9.pantam”.*

Lietas dalībnieki:

Valsts cilvēktiesību biroju pārstāv zvērināts advokāts Jānis Rozenfelds. Pilnvarojums ir atbilstošs. Paldies.

Ministru kabinetu pārstāv Ekonomikas ministrijas pārstāvis Bernāna kungs. Paldies.

Un zvērināts advokāts Naumova kungs. Paldies.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi, kas saistīti ar lietas izskatīšanu? Nav? Paldies.

Sakarā ar to, ka valdības pārstāvji ir iesnieguši iesniegumu par lietas atlikšanu uz vienu mēnesi, tiesa dodas apspriesties.

Otras puses viedoklis?

J.Rozenfelds.

Godājamā tiesa, es esmu šorīt ieskatījies šajā iesniegumā un būtībā laiks bija pārāk īss, lai es to varētu komentēt. Manuprāt, tur nav norādīts tas procesuālais pamats, uz kāda tiek lūgts atlikt lietas izskatīšanu. Es saprotu, ka saskaņā ar Satversmes tiesas reglamentu, katrai pusei ir tiesības iesniegt lūgumus un tiesai ir tie jāizskata. Vai tas ir apmierināms vai nē, es domāju, ka tas ir izlemjams pēc tiesas ieskatiem.

A.Endziņš. Paldies. Tiesa pasludina pārtraukumu, līdz izskata šo iesniegumu.

(Pārtraukums)

A.Endziņš.

Lūdzu, sēdieties. Satversmes tiesa, izskatot iesniegumu, kura teksts ir sekojošais: “Lūdzam lietas izskatīšanu, kas nozīmēta 1999. gada 6.aprīlī, atlikt uz vienu mēnesi. Ekonomikas ministrija gatavo iesniegšanai Latvijas Republikas Ministru kabinetam grozījumus 1997.gada 20.maija noteikumu nr.187 “Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirto zemes īpašumu kompensācijas sertifikātus” 29.punktu, lai politiski represētajām personām pieteikumu iesniegšanas termiņš par sertifikātu dzēšanu būtu pagarināts. Mūsu iesniegums Ministru kabinetam jāsaskaņo ar likumprojektu “Papildinājumi likumā par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos”, kas pašlaik atrodas izskatīšanā Saeimā.” Iesniegumu parakstījusi Ekonomikas ministrijas Valsts sekretāra pienākumu izpildītāja Freimane.

Satversmes tiesa apspriežoties nolēma, ka nav pamata atlikt lietas izskatīšanu un mēs varam uzsākt lietas izskatīšanu pēc būtības.

J.Rozenfelds.

Godātā tiesa, man līdz šim nebija pieteikumu, bet tā kā tiesa ir nolēmusi noraidīt šo iesniegumu, tad man būtu lūgums kā lietpratēju noprotināt Leščinska kungu, kurš varētu ziņot par faktiskajiem apstākļiem, kā tiek risināta šo represēto pieprasījumu izskatīšanas un apmierināšanas problēma. Viņš pašlaik ir zālē un ir arī gatavs kā lietpratējs, kurš nodarbojas ar šo tēmu jau ilgstoši un uz regulāras bāzes, sniegt informāciju tiesai.

A.Endziņš.

Tiesa, apspriežoties uz vietas, nolēma piekrist noprotināt kā lietpratēju jūsu minēto personu.

J.Rozenfelds.

Viņš var palikt zālē, vai viņam tā ir jāatstāj? Var, ja?

A.Endziņš.

Jā. Vārds ziņojumam tiesnesei Ušackas kundzei.

A.Ušacka.

Pieteikuma iesniedzējs ir Valsts civiltiesību birojs, kas 1999.gada 3.februārī iesniedza Satversmes tiesā pieteikumu par lietas ierosināšanu un 1999.gada 19.februārī iesniedza precizējumus šim pieteikumam.

1999.gada 5.februārī Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietas izpildītājs Aivars Endziņš norīkoja mani, tiesnesi Anitu Ušacku, izskatīt šo pieteikumu.

1999.gada 19.februārī es pieņēmu lēmumu par lietas 04-01(99) ierosināšanu un 1999.gada 22.februārī tiku norīkota sagatavot lietu izskatīšanai.

Valsts civiltiesību birojs lūdz atzīt par spēkā neesošiem no izdošanas brīža Ministru kabineta 1997.gada 20.maija noteikumus nr.187 "Kārtība, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirto zemes īpašumu kompensācijas sertifikātus", turpmāk - Ministru kabineta noteikumi nr.187, 29.punktu, uzskatot, ka minētais punkts neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam un 91.pantam, likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 1.panta otrajai daļai un 12. panta otrās daļas 3.punktam un likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 9.pantam.

Valsts Civiltiesību birojs savā pieteikumā norāda, ka likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 1.panta otrā daļa par vienu no zemes privatizācijas uzdevumiem atzīst zemes īpašuma tiesību atjaunošanu bijušajiem zemes īpašniekiem, kam tās bija 1940.gada 21.jūlijā, vai viņu mantiniekiem. Savukārt minētā likuma 12.panta otrās daļas 3. punkts nosaka, ka tiesības dzēst zemes īpašumu kompensācijas sertifikātus, saņemot samaksu 28 latus par sertifikātu, Ministru kabineta noteiktajā kārtībā ir bijušajiem zemes īpašniekiem — politiski represētajiem, pārdzīvojušajiem laulātajiem un politiski represētajiem pirmās šķiras mantiniekiem, ja viņi līdz 1992.gada 31.decembrim ir pieprasījuši kompensāciju.

Likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 14.panta 3.daļa paredz, ka kompensācija izmaksājama naudā vai vērtspapīros Ministru kabineta noteiktajos termiņos un apjomos.

Saskaņā ar šā likuma 12. un 14.pantu, 1997.gada 20.maijā Ministru kabinets pieņēma noteikumus nr.187, kuru 29.punkts nosaka termiņu noilgumu pieteikumam par sertifikātu dzēšanu iesniegšanu 1997.gada 30.septembri.

1995.gada pieņemtais likums "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem", kas nosaka pamatu personas atzīšanai par politiski represēto, nenosaka galīgo termiņu, kad personu var atzīt par politiski represēto. Līdz ar to arī pašlaik personai var piešķirt politiski represētās personas statusu. Šā likuma 9.pants nosaka, ka valsts nodrošina politiski represēto personu tiesību atjaunošanu civilo, ekonomisko un sociālo tiesību sfērā atbilstoši likumam. Šis pants neierobežo šo tiesību pastāvēšanu atkarībā no politiski represētās personas statusa piešķiršanas laika.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka politiski represēto personu, kura ieguva tādu statusu pēc 1997.gada 30.septembra, īpašuma tiesības tika nepamatoti ierobežotas, radot diskrimināciju pēc sociāli tiesiskā statusa, jo, pirmkārt, salīdzinājumā ar Ministru kabineta 187. noteikumos 3.1. un 3.2.punktā minētajām personām politiski represētajām personām, kuras ieguva statusu pēc

1997.gada 30.septembra, netika radītas vienādas iespējas pievienot pieteikumam visus nepieciešamos dokumentus. Pat ja viņi zināja par pieteikumu iesniegšanas termiņiem un nepieciešamajiem dokumentiem un vēlējās iesniegt iesniegumu, tajā brīdī viņi vēl nevarēja iesniegt Ministru kabineta noteikumu nr.187 septītajā punktā minētos dokumentus.

Otrkārt, salīdzinājumā ar politiski represētajām personām, kuras ieguva statusu pirms 1997.gada 30.septembra, politiski represētajām personām, kuras ieguva statusu pēc 1997.gada 30.septembra, netika radīta vienāda īpašuma tiesību atjaunošanas iespēja, kas paredzēta likumdošanā, jo šo tiesību atjaunošana kļuva atkarīga no statusa iegūšanas laika.

Bez tam pieteikuma iesniedzējs atzīmējis, ka 1996.gada 22.oktobrī Ministru kabinets izdevis noteikumus nr.408 "Noteikumi par politiski represēto personu uzskaiti, politiski represēto personu apliecību izsniegšanu un minēto apliecību uzskaiti", ar ko sāksies politiski represēto personu apliecību apmaiņas process, un Valsts cilvēktiesību birojs uzskata, ka tas nozīmē, ka uz kādu laiku tika pārtraukta politiski represēto personu apliecību izsniegšana.

1999.gada 11.martā Ministru kabinets iesniedzis Satversmes tiesā atbildes rakstu, kurā informē, ka nepiekrīt Valsts cilvēktiesību biroja 1999.gada 3.februāra pieteikumam par lietas ierosināšanu šādu apsvērumu pēc.

Ministru kabinets uzskata, ka apstrīdētā tiesību norma nav pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 91. un 105.pantu, jo minētais noteikumu punkts nekādā veidā nepieļauj diskrimināciju un neierobežo īpašumtiesības. Apstrīdētā tiesību norma nav pretrunā arī ar likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 1. panta otro daļu, jo šis pants nosaka likuma vispārīgos noteikumus, un ir attiecināms tikai uz kompensācijas sertifikātu piešķiršanu, nevis uz kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā, un 12.panta otrās daļas 3.punktu, jo šis punkts nosaka personu loku, kuras ir tiesīgas dzēst īpašuma kompensācijas sertifikātus, saņemot atlīdzību naudā, un neattiecas uz Ministru kabineta noteikto pieteikumu iesniegšanas termiņu.

Tāpat apstrīdētā tiesību norma nav pretrunā ar likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 9.pantu, kas nosaka, ka valsts nodrošina politiski represēto personu īpašuma tiesību atjaunošanu atbilstoši likumam. Īpašuma tiesību atjaunošana tiek nodrošināta atbilstoši likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 12.panta 1.daļai un 14.panta 3.daļai, piešķirot īpašuma kompensācijas sertifikātus.

Papildus Ministru kabinets ir atzīmējis, ka likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 14.panta tiesības noteikt kompensācijas izmaksas termiņus ir deleģētas tieši Ministru kabinetam.

Ministru kabinets savā atbildes rakstā ir norādījis, ka pieteikums par sertifikātu dzēšanu iesniegšanas termiņa noteikšanu bija nepieciešams tādēļ, ka saskaņā ar likuma "Par privatizācijas sertifikātiem" 18.panta vienpadsmito daļu un 19.panta otro daļu valstij ir jāgarantē sertifikātu īpašniekam tiesības izmantot savus sertifikātus atbilstoši to nominālvērtībai valsts vai pašvaldību īpašuma objektu privatizācijā līdz privatizācijas sertifikātu derīguma termiņa beigām, tas ir, līdz 1999.gada 31.decembrim.

Šis likuma normas var izpildīt tikai tad, ja valstij un privatizācijas sertifikātu īpašniekiem ir savlaicīga informācija par īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu, izmaksājot atlīdzību naudā, un normatīvajos aktos ir noteikts pieteikuma iesniegšanas termiņš pirms 1999.gada 31.decembra.

Bez tam līdzekļi kompensācijas izmaksu nodrošināšanai tika paredzēti no valsts īpašuma privatizācijas fonda, kura izlietošanas programmu nosaka ar likumu "Par valsts un pašvaldību privatizācijas fondiem", Ministru kabinets apstiprina katram gadam un kompensācijas izmaksām nepieciešamo finansējumu apmēru varēja noteikt tikai pēc tam, kad bija apkopotas ziņas par visiem naudas kompensācijas pieprasījumiem.

Ministru kabinets savā atbildes rakstā ir uzsvēris, ka Ministru kabineta 187.noteikumu 13.1. un 13.2. apakšpunktā ir paredzēta iespēja iesniegt kompensācijas saņemšanai nepieciešamos dokumentus arī pēc pieteikuma iesniegšanas, respektīvi, to politiski represēto personu, kuras ieguvušas šādu statusu pēc 1997.gada 30.septembra, īpašumtiesības nav bijušas ierobežotas, jo ierobežots ir tikai pieteikumu iesniegšanas termiņš.

Lietā nebija noteiktas ekspertīzes.

Lietas materiāliem ir pievienoti: lietas izskatīšanai nepieciešamo normatīvo aktu teksti, 1999.gada 19.marta Latvijas Republikas Saeimai pieprasīto sēžu stenogrammas, 1999.gada 19.marta Valsts kancelejai pieprasīto Ministru kabineta noteikumu nr.187 izstrādāšanas procesā gatavotie atzinumi par šo noteikumu atbilstību Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem, 1998.gada 27.novembra Centrālās zemes komisijas vēstules nr.70 Ekonomikas ministrijai kopija ar pielikumu un Bikovska kunga vēstule, kas saņemta Satversmes tiesā 1999.gada 18.februārī, un attiecas uz lietas apstākļiem.

1999.gada 18.martā saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 24.panta 4.daļu tika pieņemts lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai.

Paziņojums par lietas izskatīšanu publicēts laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" 1999.gada 19.martā Nr.86/87. Par tiesas sēdi ir pienācīgi paziņots lietas dalībniekiem, uzaicinājums uz tiesas sēdi ir nogādāts Valsts cilvēktiesību birojam un Ministru kabinetam ar kurjerpasta starpniecību.

Ar lietas materiāliem iepazinušies Valsts cilvēktiesību biroja pilnvarotais pārstāvis un Ministru kabineta pilnvarotais pārstāvis.

A.Endziņš.

Paldies. Tiesnešiem ir jautājumi? Nav jautājumu.

Satversmes tiesas likuma 29.panta 1.2. punktā minētie nosacījumi par lietas izbeigšanu nepastāv. Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi vai paziņojumi? Valsts cilvēktiesību biroja pārstāvim? Rozenfelda kungam? Paldies. Ekonomikas ministrijas pārstāvim? Nav.

Vārds tiek dots lietas faktisko apstākļu un juridiskā pamatojuma izklāstam pieteikuma iesniedzēja pārstāvim zvērinātam advokātam Jānim Rozenfeldam. Brīdinu, ka saskaņā ar Satversmes tiesas reglamenta 310.pantu runai paredzētas 30 minūtes, ne vairāk.

J.Rozenfelds.

Labdien, godātā tiesa! Tiesa jau tika iepazīstināta gan ar iesniegumu un tā papildinājumiem, gan arī ar atbildes raksta galvenajām tēzēm. Manuprāt, godātā tiesa, lietā esošie materiāli pārlicinoši pierāda, ka Ministru kabineta noteikumi nr.187 ir pretrunā ar pieteikumā norādītajiem normatīvajiem aktiem.

Savā atbildes rakstā Ministru kabineta pārstāvji būtībā loģiskā secībā izklāsta šo normatīvo aktu pieņemšanas veidu un kārtību, un šeit nebūtu nekas komentējams un piebilstams, izņemot to, ka viņi norāda, ka viņam ir bijušas tiesības, respektīvi - Ministru kabinetam, grozīt šo likumu, nosakot termiņu, un tādēļ varbūt arī ir jēga vispirms pievērsties šim galvenajam punktam, kas, manuprāt, ir izklāstīts atbildes raksta 3.lappuses pirmās rindkopas 3.apakšpunktā, kur savā atbildes rakstā Ministru kabineta pārstāvis norāda, ka pēc viņa uzskata likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 14.pantā tiesības noteikt kompensācijas izmaksas termiņu esot deleģētas Ministru kabinetam.

Godātā tiesa, iepazīstoties ar likuma 14.pantu, mēs varam konstatēt, ka šajā gadījumā atbildes raksta autors neapšaubāmi nepareizi tulko šo normu, jo šā likuma 14.panta 3.daļā, uz kuru, acīmredzot, ir gribējis norādīt savā atbildes rakstā Ministru kabineta pārstāvis, ir sekojošais teksts: "...kompensācija izmaksājama naudā vai vērtspapīros Ministru kabineta noteiktajos termiņos un apjomos". Kā redzams, šeit ir runa par termiņiem, kādos varētu tikt izmaksāta kompensācija, un šajā sakarā arī Ministru kabineta pārstāvis savā atbildes rakstā ir norādījis uz daudzām, viņaprāt, pastāvošām faktiskām grūtībām piemērot šīs likuma normas. Taču likuma izpildes grūtības nevar attaisnot likuma nepildīšanu, kā mēs zinām. Bet šī norma nerunā par to, ko ir darījis Ministru kabinets savos 187.noteikumos, proti, šī norma neparedz, ka Ministru kabinetam būtu pamats grozīt pašu pieteikšanās termiņu.

Lai labāk saprastu atšķirību, acīmredzot, ir nepieciešams sīkāk analizēt šo 187.noteikumu punktu, kurš tiek apstrīdēts, jo apstrīdēšanas pamati jau arī tika izklāstīti lietas materiālos. Un, proti, 187.noteikumu 29.punktā ir teikts pavisam kaut kas cits, kas nekādi nav attiecināms uz likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 14.pantu, kuru citēju, proti, šo noteikumu 3.punktā minētajām personām, to starpā arī politiski represētajām personām un viņu ģimenes locekļiem, es paskaidroju, pieteikums jāiesniedz līdz 1997.gada 30.septembrim. Tādā veidā paredzot šajā 29.punktā šādu termiņu, kurš nav bijis paredzēts ne sākotnējā likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" redakcijā, ne arī kādā turpmākā redakcijā, Ministru kabinets ir noteicis termiņu, kuru literatūrā raksturo kā prekluzīvu termiņu.

Es gribētu pakavēties sīkāk tieši pie šī jautājuma noskaidrošanas, jo prekluzīvs termiņš, kā mēs to zinām no tiesību teorijas, ir tāds termiņš, kas izteic kādas personas tiesības. Šāda ir tā saucamā prekluzijas nozīme. Šis princips, es domāju, ir labi zināms katram juristam un es domāju, ka tas ir atzīmēts visās mācību grāmatās, kuras ir veltītas termiņiem. Es varētu minēt pēc atmiņas, ka viena no šādām grāmatām ir labi pazīstamais Igora Novika sacerējums par termiņiem, bet šajā gadījumā es gribētu atsaukties uz citu, manuprāt arī jau labi pazīstamu autoru, tas ir, uz Vladimiru Bukovski, kurš savā civilprocesa mācību grāmatā, kas izdota 1933.gadā, ir tieši norādījis, ko nozīmē prekluzīvs termiņš un prekluzīvas sekas. Proti, viņš raksta šādi: "uzaicinājuma sekas", un šajā gadījumā, manuprāt, arī ir runa par uzaicinājumu— iesniegt pieteikumu, ir prekluzija. Tās ir personas, kam tiesības pieder, bet kas tās nav pieteikušas uzaicinājumā nosacītajā termiņā, un tās zaudē. Un tieši šāda situācija ir iestājusies arī šajā gadījumā. Protams, ka doktors Vladimirs Bukovskis nevarēja paredzēt šo situāciju, viņš min ļoti daudzus citus piemērus.

Un es arī atļaušos minēt vienu no šādiem, manuprāt, ļoti viegli uztveramiem un saprotamiem piemēriem, jo tā nianse, godātā tiesa, kura ir apspriežama šajā gadījumā un kuru diezgan rafinētā veidā, es gribētu teikt, ir norādījis atbildētājs, tāpat Ministru kabineta pārstāvis savā atbildes rakstā, nav tik viegli uztverama, jo ir diezgan viegli sajaukt, teiksim, izmaksas termiņu un pieteikšanās

termiņu. Viens no tiem neskaitāmajiem piemēriem, nu, nevis neskaitāmiem, bet sešiem septiņiem, kurus min doktors Bukovskis, ir uzaicinājums nekustamas mantas atsavināšanas gadījumā. Viņš sava darba 744.lappusē min šo piemēru, kas ir paredzēts tajā laikā spēkā esošajā Vietējā civillikuma 3019.pantā, un kas ir 1937.gada Civillikuma 1481.pantā paredzētais gadījums, proti, ka šāds darījums ar nekustamo īpašumu kļūst neapstrīdams pēc tam, kad tiek iespiests "Baltijas Vēstnesī" sludinājums par to, ka personas, kurām ir kaut kādi iebildumi, var celt tos noteiktā termiņā, proti, 6 mēnešu laikā. Tieši šādi, godātā tiesa, darbojas prekluzija. Tātad kura it kā nemanot izpaužas tādā veidā, ka tiek noteikts likumā kaut kāds termiņš kaut kādu darbību veikšanai, un tāpat nemanot, ja šīs darbības termiņā netiek veiktas, tad personai, kurai ir kaut kādas tiesības, šīs tiesības rezultātā zūd.

Tieši tas ir noticis šajā gadījumā, proti, ir paredzēts tāds termiņš, kas nebija paredzēts sākotnējā likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" un netika paredzēts arī turpmāk, un dažādos grozījumos, kurus piedzīvoja likums, un tātad personas, kurām šis likums bija adresēts, rēķinājās ar to, ka šis termiņš nepastāv un teiksim, ne jau velti savā iebilduma rakstā Ministru kabineta pārstāvis ir norādījis, ka, lūk, tas nekas, ka šāds termiņš ir noteikts, jo tas ir bijis nepieciešams tādēļ, ka pastāvēja nepieciešamība, lūk, aprēķināt, cik tad īsti šo naudas līdzekļu ir nepieciešams, un tātad šo personu palielināšanās, kuras varēja pieprasīt kompensācijas veidā izmaksāt sertifikātu nominālvērtību naudā, varētu neierobežoti palielināties, un vēl viens otrs interesants apstāklis, kas ir minēts šajā iebildumu rakstā ir tāds, ka, lūk, dažādos preses izdevumos taču esot pietiekami plaši propagandētas šīs izmaiņas likumā.

Godātā tiesa, manuprāt, tieši tas fakts, ka iebildumu, kā savā atbildes rakstā Ministru kabineta pārstāvis ir norādījis, ka, lūk, likums ir pietiekami plaši darīts publikai zināms, parāda šā grozījuma, tas ir, 187.noteikumu 29.punktā paredzētā termiņa ļoti būtisko ietekmi uz ievērojamu skaitu personu tiesībām. Un šī ietekme, kaut arī izpaužas it kā tādā nemanāmā veidā, proti, nosakot termiņu, rada tieši tādu efektu, kāds ir norādīts pieteikumā, proti, ir pārkāptas šo pilsoņu un citu personu konstitucionālās tiesības.

Tas nebūtu pieļaujams, jau pamatojoties uz vispārējiem principiem, bet šajā gadījumā ir īpaši nepieļaujams tādēļ, ka tas groza jau spēkā esošus likumus, kuri ir adresēti neierobežotam personu lokam, un tādā veidā šie 187.noteikumi ir pretrunā ar veselu virkni darbojošos normatīvo aktu, kurus es atļausos šeit necitēt un neatkārtot, jo tie jau tika minēti, atreferējot lietas materiālus.

Tāpat lietā ir atrodami atzinumi par šiem noteikumiem, proti, gan Finanšu ministrijas, tie lietā ir 121.lappusē, Tieslietu ministrijas atzinums ir 124.lappusē, Zemes komisijas priekšlikumi ... Nebūtu nepieciešams sīkāk kavēties tādēļ, ka tiesa ir pielaidusi uzklaušanās un nopratināšanai lietpratēju, kurš varētu informēt par to, kādā veidā šie likumi ir darbojušies un kā tie ir attiecināti uz konkrētām fiziskām personām.

Un, visbeidzot, blakus tam, manuprāt, loģiskajam argumentam, ka 187.noteikumi ir paredzēti šādu prekluziju, kuras rezultātā personas zaudē noteiktas tiesības, es gribētu atzīmēt laika trūkuma dēļ, kāds man ir dots, man, protams, nav iespējams šeit plaši citēt Saeimas stenogrammas, kuras ir atrodamas lietas materiālos, taču es gribētu atzīmēt no deputāta Resnā runas 2.jūnijā 1994.gadā šādus diezgan zīmīgus vārdus, jo tie norāda ne tikai uz šo represētajām personām paredzēto atlīdzināšanas principu grozīšanas nepieļaujamību un arī, teiksim, uz jebkura antikonstitucionāla likuma pieņemšanas nepieļaujamību, protams, bet parāda šīs problēmas, zinot, tā sakot, arī sabiedrisko rezonansi, un tam, bez šaubām, ir arī šajā lietā nozīme, proti, savā runā šis deputāts saka tā, ka valdības var krist, valdības mainās, un es negribētu, ka Latvijas tautas ēka, saknes un sāpe, politiski represēto daļa tiek šajos valdības konjunktūras viļņos šūpota. Pieņem likumu, bet nāk jauna valdība un likums atmirst, likumu groza, likumu maina. Ir priekšrocības, priekšrocības zūd. Un

bieži vien atgadās, ka to atvieglojumu, kuri ir sniegti politiski represētajiem pēc tādas politiskas “uzpucēšanās” un attiecībā uz kuriem skan aplausi par labu lēmumu...

Lūk, godātā tiesa, manuprāt, bez visa cita šie 187.noteikumi tiešām ir pretrunā ar veselu virkni likumu un tādā nozīmē tie noteiks daudz ko pavisam citu nekā tiek šajos likumos rakstīts. Blakus tam, ka šie 187.noteikumi, bez šaubām, ir antikonstitucionāli arī tādā nozīmē, ka tie pārkāpj mūsu valsts pilsoņu un iedzīvotāju tiesības uz īpašumu, kā tas ir pilnīgi pamatoti norādīts pieteikumā, mēs varam konstatēt, ka šajā lietā ir noticis arī tieši tas, ka dažādu nenoliedzami redzamu būtisku ekonomisku, teiksim, norišu rezultātā, teiksim, visi šie jautājumi nav tikai, tā sakot, tukšu kritiku jautājumi, tie ir arī saistīti ar lielu līdzekļu rezervēšanu, bet visu šo apstākļu ietekmē Ministru kabinets ir faktiski grozījis jau tos iedibinātos principus, kādi ir pastāvējuši, pamatojoties uz iepriekšpieņemtajiem likumiem, un tādēļ šie Ministru kabineta noteikumi ir atceļami.

Es domāju, ka ievēribas cienīga būtu arī lietā esošā Sergeja Bikovska vēstule, kura ir pārāk apjomīga, lai man izdotos to nocītēt pilnībā, es tikai gribētu atzīmēt to vispārējo tonalitāti, kāda, manuprāt, no šīs vēstules skan, un proti, varbūt var piekrist vai nepiekrist, teiksim, tām juridiskajām kvalifikācijām, ko viņš, acīmredzot, būdams bez speciālas izglītības, ir devis dažādām norisēm mūsu valstī, bet viņš pauž savu sašutumu un arī sāpi par to, ka, lūk, uz šo represēto personu grūtās dzīves fona šeit notiek daudz tādu parādību, kuras viņi nesprot un nevar pieņemt, ka, teiksim, no vienas puses mums it kā trūkst līdzekļu viņu elementāro vajadzību apmierināšanai, no otras puses - šie līdzekļi tiek tērēti, pēc Sergeja Bikovska uzskata, nepamatoti, un es domāju, ka varam piekrist, ka šādi nepamatoti līdzekļu izšķērdēšanas gadījumi arī ir šeit... Jaukdams kopā valsti un pašvaldību, norāda uz plaši pazīstamo gadījumu ar to Rīgas pašvaldības policijas iegādāto “Linkoln Navigator”...

Protams, mēs visi zinām, ka ir daudzi tādi odiozi un kuriozi piemēri, un tie, bez šaubām, nav indikatori, nav rādītājs mūsu valsts kopīgajai politiskajai kultūrai, taču es domāju, godātā tiesa, ka šajā gadījumā, šodien apspriežot šos 187.noteikumus, kuru pieņemšanai varbūt arī varētu atrast kaut kādu iekšēju pamatojumu un jēgu tādā nozīmē, ka tiešām, tā sakot, ir nepieciešams sameklēt naudas līdzekļus un tā tālāk, taču tas vien nevar attaisnot šo noteikumu pieņemšanu, bet tas dod noteikumu pieņemšanai kaut kur pašā pamatā, pat abstrahējoties no tā, ka tie ir pretrunā ar veselu virkni normatīvo aktu un tajā skaitā arī ar Latvijas Republikas Satversmi, gluži vienkārši, manuprāt, trūkst kaut kādas iekšējas loģikas, jo, teiksim, ja ir kaut kāds kopīgs stends, kura laikā mēs visi varam izmantot sertifikātus, un ir kaut kādi speciāli likumi, kas paredz veidu, kādā tos sertifikātus izmantot, un šo likumu ir tiešām gandrīz vai bezgalīgs daudzums, kādēļ tieši šis termiņš, kas ir paredzēts 187.noteikumos, jo tas tikpat labi varētu būt, teiksim, nevis jūnijs, jūlijs vai maijs un tā tālāk, tas arī ir pilnīgi nesprotami, kaut gan es ceru, ka Ministru kabineta pārstāvim būs šajā sakarā ko teikt, un varbūt, ka viņš varēs arī atrast tam kaut kādus iekšējus pamatojumus vai kaut kādu tādu savdabīgu birokrātisku loģiku, taču arī tā nespētu, manuprāt, grozīt šo elementāro faktu, ka šie 187.noteikumi ir ietvērušu tādu normu, kuru Ministru kabinetam izdot nebija tiesības, un pretēji tam, kā jau teicu - atbildes rakstā, Ministru kabinets šajā gadījumā ir rīkojies antikonstitucionāli un būtībā arī pretrunīgi.

Tādēļ es uzskatu, ka šis noteikumu punkts ir atzīstams par spēkā neesošu. Un tādā nozīmē es arī uzturu mana pārstāvja no Valsts cilvēktiesību biroja pieteikumu pilnā apjomā.

Es lūdzu tiesu uzklaut lietpratēju Leščinska kungu, kurš dienu dienā strādā ar šiem represēto personu pieteikumiem un kurš, es domāju, varētu pietiekami plašu ieskatu sniegt šā jautājuma faktiskajos apstākļos. Paldies.

A.Endziņš.

Paldies. Kādi jautājumi būtu tiesnešiem? Apsīša kungs, lūdzu!

R.Apsītis.

Man tāds jautājums radās. Ja es pareizi sapratu, jūs pilnīgi atbalstāt iesnieguma iesniedzēja viedokli par to, ka Ministru kabineta noteikumi nr.187 neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam un 105.pantam? Jūs esat iepazinušies ar šiem pantiem. Vai jūs varētu konkretizēt, kāpēc tieši neatbilst?

J.Rozenfelds.

Es saprotu jautājumu, godātā tiesa. Protams, šie panti runā par konstitucionālajām tiesībām pašā vispārīgākajā veidā. Un, dabiski, ka atrast kopsakarības starp to, kādā veidā tieši tiek pārkāpti, teiksim, Satversmes 105.panta noteikumi, kurā ir paredzēti vispārīgā veidā personas tiesības uz īpašumu... Es domāju, ka pārkāpums eksistē. Es domāju, ka šo pantu nevar saprast tikai tādā nozīmē, ka šis pants aizsargā jau esošu īpašumu, jo, teiksim, represētās personas, kuras ir pieprasījušas kompensāciju par to zemi, kas tām ir kādreiz atņemta, jau var teikt, ka šajā gadījumā tās necinās par savu esošu īpašumu, jo tas viņām ir kādreiz atņemts. Un pat arī neprasa šo īpašumu atpakaļ, jo, acīmredzot, neredz veidu, kā to izmantot. Šīs personas pieprasa kompensāciju - un kompensāciju sertifikātu veidā. Dabiski, ka tajā brīdī, kad personas pieprasa atlīdzību naudā, šī atlīdzība viņām vēl nav izmaksāta un tātad arī šīs naudas zīmes viņām vēl nepieder. Šādā nozīmē, protams, par īpašuma aizsardzību, kura būtu aizskarta ar šo 187.noteikumu 29.punktu, mēs nevaram runāt. Taču man šķiet, ka šis 105.pants, kas ir ierakstīts, neapšaubāmi, manuprāt, pamatojoties uz to gaisotni un uz tiem iekšējiem pamatojumiem, kādi tiek ņemti vērā visā pasaulē, proti, ka tās tiek uztvertas kā cilvēka tiesības, būtisks elements, jo kā tādas tās ir ietvertas arī Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā, kurai mēs nesen svinējām 50 gadus, un tādā nozīmē kā subjektīvo mantisko tiesību tādā vispārīgākā, visplašākā izteiksmē, var teikt, ka īpašumtiesības ir pārkāptas. Arī tādā veidā, ka ir paredzēts šis ierobežojošais termiņš šīs kompensācijas pieprasīšanai. Tā kā, bez šaubām, te nevar konstatēt, ka tiešā veidā būtu pārkāptas īpašuma tiesības tādā nozīmē, ka kāds būtu ielauzies otra īpašumā un tā tālāk.

A.Endziņš.

Paldies. Vēl ir kādi jautājumi tiesnešiem? Tiesnese Ušacka, lūdzu.

A.Ušacka.

Tātad savā runā jūs norādījāt, ka Ministru kabineta noteikumu nr.187 29.punkts ir pārkāpis ļoti daudzu personu konstitucionālās tiesības. Es gribētu, lai jūs precizētu, vai tas attiecas uz politiski represētajām personām vai vispār uz visām personām, kurām vajadzēja iesniegt iepriekš šo pieteikumu.

J.Rozenfelds.

Nu, neapšaubāmi, ka šis 29.punkts ir formulēts plašā veidā, ka tas attiecas, kā redzams, ne tikai uz politiski represētajām personām, kaut gan, kā redzams no iesnieguma, tas ir iesniegts tieši par politiski represētajām personām.

A.Ušacka.

Tātad arī uz citām personām?

J.Rozenfelds.

Es domāju, ka jā, nu es nezinu... es nebūt neesmu pārliecināts, vai man ir tiesības pašlaik šajā vietā runāt par šīm personām, jo tas nav norādīts pašā iesniegumā.

A.Endziņš.

Paldies. Vai vēl ir kādi jautājumi tiesnešiem?

A.Ušacka.

Man ir vēl viens jautājums. Vai jūs varētu komentēt šo diskrimināciju, ja jūs runājat par visām personām. Tātad ir pārkāptas īpašuma tiesības, kā norādīts Satversmē, un tad otrais Satversmes pants, kas izpaužas kā šīs diskriminācijas pants...

J.Rozenfelds.

Nu, diskriminācija, man šķiet, izriet jau no paša fakta, ka ir paredzēts šis prekluzīvais termiņš. Nu, diskriminācija plašākā nozīmē, protams, ir ļoti sarežģīts jēdziens. Es to neesmu gatavs šobrīd izskaidrot, es saprotu, ka diskriminācija nozīmētu kaut kādām personām paredzēt mazāk tiesību nekā citām personām. Es domāju, ka šajā gadījumā, acīmredzot, varētu runāt par to personu diskrimināciju, kuras kaut kādu iemeslu dēļ nevarētu iekļauties šajā termiņā, jo to gluži vienkārši neuzzinās - par to, ka tāds termiņš ir nodibināts, salīdzinot ar tām personām no tā paša politiski

represēto personu loka, kurām problēmu nebūs, kuras ir jau saņēmušas visus dokumentus, kas pierāda, ka tās ir politiski represētas. Neapšaubāmi, ka šo normu par diskrimināciju varētu uzvert arī šādā nozīmē, jo diez vai mēs varam šajā gadījumā uzskatīt kaut ko vairāk, kaut gan, kā ir redzams no šīs vēstules, kura ir arī materiālos un kuru es jau minēju, tad viena no šīm personām uztver šo jautājumu tieši tā. Viņa uzskata, ka, lūk, mēs jau kādreiz tikām diskriminēti un tagad, lūk, atkal, tā sakot, mēs esam nokļuvuši šo vajāto kategorijā un tādā nozīmē mēs atkal esam diskriminēti. Protams, ka šādā plašākā nozīmē būtu sarežģīti mēģināt pierādīt, ka politiski represētās personas tiek dalītas no citām personām vai kaut kā vairāk diskriminētas, taču, tā kā šīm personām tiek atņemtas kaut kādas priekšrocības, kuras viņām ir salīdzinājumā ar citām personām, jo, kā zināt, ne visi - ne tuvu ne visi - var saņemt šo sertifikātu nominālvērtību naudā, šādā nozīmē to gan par diskrimināciju attiecībā uz politiski represētajām personām nevarētu runāt. Bet tādā nozīmē, ka viņām kaut kas tika piešķirts un tagad nepamatoti tiek atņemts, jā.

A.Endziņš.

Paldies. Vēl ir jautājumi? Nav jautājumi tiesnešiem. Kādi jautājumi būtu valdības pārstāvim?

V.Naumovs.

Prasības pieteikuma iesniedzējs atsaucās uz likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 8.panta 1.punktu. Vai šis likums dod pamatu kādu likumu atzīt par spēkā neesošu vai neatbilstošu?

J.Rozenfelds.

Es domāju, ka nē.

V.Naumovs.

Bet jūs atsaucāties. Es gribētu tikai jūsu viedokli noskaidrot. Tas likums nosaka, kādam likumam ir lielākais spēks, ja ir kolīzija konstatēta.

J.Rozenfelds.

Jā, es sapratu jautājumu un atbilde būtu tāda, ka šis likums, kas paredz dažādu normatīvo aktu izsludināšanu, publicēšanu, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību, un kurš taisni konkrēti citētajā normā, acīmredzot, paredz, teiksim, dažāda ranga normatīvo aktu, kas ir savstarpējā pretrunā...

V.Naumovs.

Paldies. Vēl viens jautājums. Jūs atsaucāties uz likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 14.pantu. Un it kā Ministru kabinets varēja noteikt tikai apmēru un laiku, kad izmaksāt kompensāciju. Bet 12.pants tajā pašā likumā, kas paredzēja, ka Ministru kabinets nosaka kārtību, vai tas nav jāņem vērā? Vai 19.pants atsver arī 12.pantu?

J.Rozenfelds.

Es sapratu jautājumu. Man jāatvainojas, ka laika trūkuma dēļ es nepakavējos pie šī jautājuma sīkāk, bet, tā kā šāds jautājums tiek uzdots man pilnīgi pamatoti, tad es arī esmu spiests uz to atbildēt detalizētāk.

Manā skatījumā, Ministru kabinets, šādi tulkojot likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 12.pantu, nepareizi saprot, kas ir likuma izpildes kārtība, jo 12.pants runā tieši par kārtību, "Ministru kabineta noteiktajā kārtībā", - 12.pantā ir šāds jēdziens. Mums strīds, kā mēs to visi saprotam, ir par to, vai šajā kārtībā ietilpst arī pieteikumu iesniegšanas termiņu noteikšana, vai tas neietilpst. Tas ir ārkārtīgi svarīgs jautājums, godātā tiesa, jo tas faktiski nes sevī tādi principiālu nozīmi, ko tad īsti mēs saprotam ar kārtību. Un ar kārtību, manuprāt, šajā gadījumā ir jāsaprot nevis kaut kādu jaunu noteikumu noteikšana, jo, neapšaubāmi, ka pieteikšanās termiņa norādīšana ir nevis jautājums par kārtību, kādā ir izpildāms kaut kāds normatīvais akts, tas ir jautājums par to, cik ilgā laikā var realizēt attiecīgās tiesības. Un, kā es jau savā runā iepriekš norādīju, ja šī pieteikšanās nenotiek, tad attiecīgās tiesības zūd. Un tas neietilpst, manuprāt, tajā jēdzienā, ko mēs saprotam ar kārtību. Un es gribētu arī norādīt, ka, teiksim, tīri no valodas viedokļa - kārtība šajā gadījumā ir kārtība, kādā tiek veikta kaut kāda darbība. Tā tas ir minēts gan latviešu literārās valodas vārdnīcā, gan arī latviešu valodas skaidrojošajā vārdnīcā. Teiksim, kārtībaparedz kādu veidu, kādā tiek izpildīta darbība. Šajā gadījumā turpretim Ministru kabinets ir paredzējis nevis vienkāršu veidu, kādā tiek izpildīta darbība, tas ir paredzējis konkrētu termiņu, līdz kuram var pieteikties... un tāpat, ja līdz tam nepiesakās, tad šīs tiesības zūd.

A.Endziņš.

Paldies. Vēl ir jautājumi? Nav jautājumu. Paldies, Rozenfelda kungs.

Līdz ar to vārds tiek dots Ministru kabineta pārstāvim. Kurš no jums runās? Bernāna kungs vai Naumova kungs? Zvērinātam advokātam ir lietas dalībnieka tiesības, izņemot: jums nav tiesības atsaukt pieteikumu un tādas lietas... Varat runāt abi divi, tikai 30 minūšu ietvaros. Lūdzu, Naumova kungs.

V.Naumovs.

Cienījamā Satversmes tiesa! Vispirms es gribu pasvītrot, ka es piekrītu Ministru kabineta atbildei, kura bija dota saskaņā ar pieteikumu un kura ir pievienota lietai. Es uzskatu, ka pieteikums tādā apjomā un tādā saturā, kāds viņš ir iesniegts Satversmes tiesai, nebūtu apmierināms.

Vispirms pieteikumā ir stādīts jautājums par Ministru kabineta 1997.gada 20.maija 187.noteikumu 29.punkta atzīšanu kā neatbilstošu pastāvošajai likumdošanai. 29.punkts paredz termiņu visām personām, kam noteikumu 3.punktā ir tiesības saņemt kompensāciju caur sertifikātiem. 3.punktā minētas ne tikai represētās personas, bet daudz plašāks personu loks, un, pirmām kārtām paši bijušie zemes īpašnieki, zemes īpašnieku pirmās šķiras mantinieki, un tikai tad bija papildināts likums un paredzētas represētās personas. Lietas pieteikumā motivācija ir dota tikai attiecībā uz politiski represētajiem. Tātad visā pilnībā, es uzskatu, šodien izskatīt jautājumu par noteikumu 29.punkta vai nu atcelšanu vai atzīšanu par neatbilstošu pastāvošajai likumdošanai, es uzskatu, ka nav pamata. Varētu būt runa tikai par punkta atzīšanu par neatbilstošu likumiem attiecībā uz politiski represētajām personām, kuras ir minētas likuma 12.pantā. Un tur ir tikai divas grupas. Pirmā: bijušā īpašnieka pārdzīvojušie laulātie, kuri ir politiski represētie, un otra grupa: bijušā īpašnieka pirmās šķiras mantinieki, kuri arī ir politiski represētie.

Es pilnīgi piekrītu, ka visos likumdošanas aktos, kurus uzskaitīja iesniedzēja pārstāvis, ir noteiktas cilvēku tiesības un atsevišķos likumos - represēto personu tiesības. Bet katras tiesības ir realizējamās likumā noteiktajā kārtībā. Un, ja personas negrib savas tiesības realizēt, vai ja persona neievēro pastāvošo kārtību, tad līdz ar to tās tiesības nebūs realizējamās. Cilvēks zaudē tiesības, ja viņš neievēro kārtību realizēt savas tiesības. Zaudē iespēju.

Tāpēc es uzskatu, ka vispār pieteikums nebūtu apmierināms šādu motīvu dēļ. Vispirms ir jāņem vērā, ka Latvijas Republikas likumā "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 3.punkts paredz, ka, ja mantojuma masa ir manta, kura laika posmā pēc 1940.gada 17.jūnija nacionalizēta, mantojuma tiesību realizēšana notiek speciālos likumos noteiktajā termiņā un kārtībā. Tas ir pamata jautājums attiecībā uz nacionalizēto īpašumu.

Kas ir speciāls likums attiecībā uz īpašuma tiesību atjaunošanu uz zemi lauku apvidos? Pirmais ir likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas lauku apvidos". Otrs likums ir "Par zemes privatizāciju lauku apvidos". Un konkrēti, lūk, tieši otrs likums paredz arī politiski represēto personu tiesības realizēt šādas tiesības sertifikātu veidā saņemt naudu par zemi.

Tagad, pieņemot likumu "Par zemes privatizāciju lauku apvidos", vispirms es gribu teikt, ka vairākos speciālos likumos Saeima jau paredzēja termiņus, kādos ir jārealizē savas tiesības. Tas bija likumā "Par namīpašumu denacionalizāciju Latvijas Republikā" un visos citos likumos, bet, attiecībā uz zemes privatizāciju lauku apvidos, Saeima savas tiesības noteikt kārtību un termiņus deleģēja valdībai, un es uzskatu, ka tas pilnīgi atbilst mūsu praksei un atbilst arī mūsu konstitūcijai. Saeima var deleģēt savas tiesības valdībai. Un tad, kad bija pieņemts likums "Par zemes privatizāciju lauku apvidos", 12.pantā ir teikts, ka kārtību, kādā var saņemt kompensāciju par privatizācijas sertifikātiem, nosaka Ministru kabinets. Es domāju, ka nav pamata šodien strīdēties, kas ietilpst kārtībā. Kārtībā, bez šaubām, ietilpst termiņi, kādos jāiesniedz pieteikums, kādi dokumenti jāpievieno pieteikumam un tā tālāk. Ja mums nebūs noteikta kārtība, tad diez vai mēs varēsim vispār realizēt personu tiesības. Un, ņemot vērā ļoti speciālo šā likuma 12.pantu, Ministru kabinets izstrādāja un pieņēma savus noteikumus, par kuriem šodien iet runa, tas ir, 1997.gada 20.maija nr.187. Iesniedzēja pārstāvis šodien runāja par likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 14.pantu. 14.pants nereglamentē kārtību, kādā ir izmaksājama kompensācija. 14.pants nosaka apmēru, kādu ir jānosaka un jāizmaksā par privatizācijas sertifikātiem un plus vēl tur ir teikts, ka to apmēru un laiku, kad izmaksā, arī nosaka Ministru kabinets. Bet šodien iet runa ne par apmēru, šodien iet runa par kārtību, un kārtību Saeima deleģēja noteikt valdībai. Tas ir paredzēts likuma 12.pantā.

Ņemot to vērā, es uzskatu, ka Ministru kabinets nepārkāpa savas funkcijas, un tā 187.noteikumu 29.punkts visā pilnībā arī nerunā pretī pastāvošajai likumdošanai. Cits jautājums: var runāt par to,

ka attiecībā uz represētajām personām varētu dot garāku termiņu, es personīgi esmu tieši par to, un es uzskatu, ka pa lielākai daļai visi izmantoja, bet daži cilvēki to nevarēja izmantot. Tie cilvēki pamatā ir veci cilvēki. Tad, kad pieņēma papildinājumu pie likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos", tas jau bija 1996.gada decembris. Un daži nedomāja, ka viņiem arī būs dotas tādas tiesības. Tas ir pārdzīvojušais laulātais un pirmās šķiras mantinieks. Un tikai pēc likuma papildinājuma viņi sāka meklēt dokumentus, lai pierādītu, ka viņi arī ir politiski represētie. Tas nav tik vienkāršs jautājums. Noteikumi bija pieņemti vēl vēlāk - 2.maijā 1997.gadā. Un starpība bija tikai 4 mēneši, jo līdz 30.septembrim vajadzēja noformēt dokumentus un nodot pašvaldību zemes komisijām. Tas ir cits jautājums. Neiet runa par to, ka noteikumu 29.punkts neatbilst likumam, bet noteikums neņēma vērā politiski represēto iespējas realizēt savas tiesības. Tikai tā.

Gribu atzīmēt, ka, diemžēl, mums atsevišķas lietas pašvaldībās nedara tā, kā viņiem pienākas. Viņiem vajadzētu sameklēt cilvēkus, viņi jau apmēram zina bijušos represētos, palīdzēt realizēt savas tiesības. Bet dažviet tā nebija. Es kā advokāts, man ir dažas ziņas, ka atsevišķas politiski represētās personas ar pieteikumu griezās tiesā un grib pierādīt, ka viņi nokavēja to termiņu tamdēļ, ka pašvaldība nepareizi saprata likumu par politiski represētā statusa noteikšanu. Un es uzskatu, ka jā, atsevišķas pašvaldības pašas nepareizi saprata to likumu. Tātad vajadzēja gan palīdzēt, gan atvieglot, lai politiski represētais varētu saņemt to naudu. Pie tam, cik man ir zināms, tādu cilvēku, kas nerealizēja savas tiesības, republikā ir samērā maz. Daži desmiti cilvēku. Viņi nesaņēma.

Un sevišķi šodien, kad mēs ar cieņu atzīmējam šos cilvēkus, kad mēs liekam ziedus pie Brīvības pieminekļa, es domāju, bez sevišķa strīda vajadzētu to jautājumu atrisināt. Un tāpēc arī Ekonomikas ministrija lūdza lietu atlikt, jo Ekonomikas ministrija uzskata, ka to var atrisināt bez sprieduma un mēneša laikā var papildināt 29.punktu ļoti vienkārši, tikai tā, izņemot politiski represētos, kuriem ir tādas tiesības, teiksim, līdz 30.septembrim 1999.gadam vai līdz privatizācijas termiņa realizācijas beigām. Un ar to jautājums būtu izsmelts. Bet tas, es uzskatu, ir pavisam cits jautājums.

Tas ir vienkārši lietderības un, varbūt, nepieciešamības jautājums, bet ne tā, kā šodien ir stādīts pieteikumā, ka noteikumi runā pretim pastāvošajai likumdošanai.

Ņemot vērā to, es lūdzu pieteikumu atstāt bez apmierinājuma.

A.Endziņš.

Paldies. Lūdzu, Bernāna kungs.

A.Bernāns.

Es gribētu turpināt dažas lietišķas. Tātad - šeit jau juristi pateica tos kazuistikas jautājumus, manuprāt, pietiekoši daudz, es gribētu tikai vēlreiz akcentēt divus apstākļus.

Īpašuma kompensācijas sertifikātiem, tāpat kā visiem pārējiem sertifikātiem, ir noteikts derīguma termiņš — šā gada 31.decembris, un, tātad, tiesības saņemt kompensāciju naudā automātiski tiek zaudētas visām tām personām, kurām nebūs dzēsti sertifikāti līdz šim termiņam. Tātad jau likumdevējs ir paredzējis to, ka visu bijušo zemes īpašnieku, kuriem ir tiesības dzēst īpašuma kompensācijas sertifikātus saņemot naudu, tiesības ir terminētas. Likumdevējs to tā ir noteicis.

Otrkārt, es gribētu vērst jūsu uzmanību uz to, ka pašreiz spēkā esošie likumi neparedz radniecības, un pēc represētas personas statusa noteikšanas, pieņemot lēmumu par īpašuma sertifikātu kompensācijas piešķiršanu... Līdz ar to, pēc pašreiz spēkā esošajiem pašvaldību lēmumiem un dokumentiem, pat teorētiski nav iespējams noteikt to personu loku, kam ir tiesības saņemt naudu. Pat teorētiski. Līdz ar to šīs tiesības, likumā minētās tiesības, var izmantot tikai tā un vienīgi tā, ja persona ir iesniegusi pieteikumu, tā apliecinot savu gribu, un, otrkārt, dokumentus. Savādāk nav iespējams naudu izmaksāt. Bez tam valdība, izmantojot savas tiesības, ir arī faktiski noteikusi tādu kārtību, ka minimālais termiņš, kādā ir iespējams no pašvaldības lēmuma, tas ir, no pieteikuma saņemšanas brīža līdz naudas izmaksai, ir 3 mēneši, un reālā prakse rāda, ka kopš 1997.gada 30.septembra, tātad, ir pagājis vairāk nekā pusotrs gads, vēl joprojām tiek saņemti pašvaldību lēmumi. Tātad reāli parādās, ka pat pusotra gada laikā atsevišķas pašvaldības nespēj izpildīt, teiksim, likumā noteiktos pienākumus.

Līdz ar to es tā gribēju pamatot tikai vienu lietu. Pēc pieteikumu iesniegšanas termiņa nav iespējama kompensācijas sertifikātu dzēšana, izmaksājot naudu likumā noteiktajā termiņā. Termiņš ir jānosaka. Tā ir viena lieta - tūri juridiska.

Pēc lietas būtiskajiem apstākļiem es gribētu minēt vēl vienu situāciju: valdība 1998.gada decembrī faktiski apstiprināja rīcības plānu, kurā paredzēja, ka šogad tiks grozīti Ministru kabineta noteikumi nr.187, par ko šeit pašlaik ir šī prasība. Taču izsludināto noteikumu saturs būs atkarīgs no tā, kāds būs valdības konceptuālais lēmums par īpašuma kompensācijas sertifikātu derīguma termiņu, un, tātad, konceptuālos priekšlikumus un attiecīgos tiesību aktu projektus ir uzdots sagatavot ar Ministru prezidenta rīkojumu apstiprinātai valdības darba grupai, kuru vada ekonomikas ministrs. Es varu ziņot tiesai, ka šī darba grupa ir izskatījusi jautājumus par īpašuma kompensācijas sertifikātu derīguma termiņu, ņemot vērā pēdējos datus par zemes komisiju darbu, un konstatējusi, ka faktiski nav tehnisku iespēju 1999.gadā pabeigt īpašuma kompensācijas sertifikātu piešķiršanu. Ir dažādas lietas tiesā, pilsētās piemēram, vienkārši apjoms ir tik liels palicis pāri, ka, piemēram, Rīgas pilsētas Zemes komisija negarantē visu pieteikumu izskatīšanu un tā tālāk. Līdz ar to tas ir jaunatklātais apstāklis, un šis apstāklis faktiski tika stingrā formā konstatēts tikai pēc Ministru kabineta šīs te sēdes, kurā tika nolemts apstrīdēt šo Cilvēktiesību biroja iesniegumu. Un ir vēl viens apstāklis, kurš ir atklājies pēc tam, kad Ministru prezidents ir parakstījis vēstuli Satversmes tiesai, respektīvi, pēc 11.marta, Saeimā ir atvērts un pirmajā lasījumā nobalsots likumprojekts "Grozījumi likumā "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos"", kurā ir arī beidzot noteikts termiņš, līdz kuram ir jāpieņem lēmums par kompensācijām. Un tieši no šī likuma gala varianta būs lielā mērā atkarīgi arī Ministru kabineta grozījumi šajos te jau minētajos 187.noteikumos.

Un vēl gribētu pieminēt vēl vienu apstākli, kurš arī faktiski ir jaunatklājies apstāklis, jo tikai marta beigās tika pabeigta īpašuma kompensācijas sertifikātu piešķiršanas un izmantošanas analīze tā pilnā apjomā, un šis apstāklis ir tāds, ka ir strauji un negaidīti palielinājies pēdējo gadu laikā par lauku apvidus zemi piešķirto īpašuma kompensācijas sertifikātu skaits un saņēmēju loks. Tikai divi cipari. 1998.gadā kompensācijas sertifikātus par lauku apvidus zemi ir saņēmuši 11 510 cilvēki. Kamēr līdz tam bija saņēmuši 58 tūkstoši. Tātad - faktiski par sesto daļu ir pieaudzis saņēmēju skaits, tajā skaitā arī tādas personas, kuras ir arī politiski represētas. Tas ir viens apstāklis.

Un arī šī gada pirmajos trīs mēnešos ir atkal pieņemti lēmumi par īpašuma kompensācijas sertifikātu par zemi lauku apvidos piešķiršanu 832 personām. Šie jaunie apstākļi liek pārskatīt konceptuālo pieeju šai te naudas kompensācijas izmaksu sistēmai, un, tātad, arī šie te jaunie apstākļi būs jāņem vērā, lai pilnā mērā, teiksim, atrisinātu to jautājumu, ko šeit arī abi advokāti runāja, tas, tātad ir: radīt labākus apstākļus politiski represētajām personām saņemt kompensāciju naudā. Taču vienlaicīgi arī noslēgumā es tomēr gribētu pieminēt to apstākli, ka visām politiski represētajām personām bija iespējams iesniegt pieteikumus noteiktajos termiņos, bez tam šie termiņi tika vairākkārt pagarināti, un arī citām kategorijām bija noteikts parasti pusgads līdz deviņi mēneši savu

tiesību realizācijai, un, tāpat, absolūtais vairākums to izdarīja, taču, ņemot vērā arī tiesā iesniegto pieteikumu, mums ir nepieciešams laiks, lai izvērtētu šos manis minētos jaunatklājušos apstākļus un sagatavotu grozījumu projektu, tāpat, minētajos 187.noteikumos. Kaut gan arī pēc būtības, atkārtotā, likumdevējs ir devis visas pilnvaras Ministru kabinetam noteikt kārtību un termiņus, un apjomus, kādā izmaksāt kompensāciju naudā, dzēšot par lauku apvidus zemi piešķirtos īpašuma kompensācijas sertifikātus, un tāpēc šie noteikumi ir no tīri juridiskā viedokļa pareizi pieņemti, taču, atkārtotā vēl vienu reizi, šobrīd ir pienācis laiks grozīt šos noteikumus, lai ņemtu vērā jaunatklājušos apstākļus. Paldies.

A.Endziņš.

Paldies, Bernāna kungs. Jautā tiesneši. Man būtu tāds jautājums. Vai es esmu pareizi jūs sapratis, ka, ja kompensācijas sertifikāti netiks dzēsti līdz šā gada 31.decembrim, tad līdz ar to šīs tiesības personām zudīs?

A.Bernāns.

Šeit ir konceptuāli iespējams arī tāds risinājums, bet tikai iespējams... Ja tā lems valdība, ka tās tiesības, kuras ir nostiprinātas, piešķirot īpašuma kompensācijas sertifikātus, var arī reģistrēt citā tiesiskā formā, un tādā gadījumā arī nodrošināt šo tiesību realizāciju. Taču pēc sertifikātu derīguma termiņa vairs nebūs iespējams dzēst, tieši izpildīt likuma normu - dzēst īpašuma kompensācijas sertifikātus, izmaksājot naudu. Būs tāpat jāizmaksā naudā... Ir iespēja izmaksāt naudu, dzēšot šos sertifikātus nevis naudas saņemšanas brīdī, bet gan dzēšot viņus kompensācijas sertifikātu derīguma izbeigšanās brīdī. Tā ir tāda tīri tehniska procedūra, kas dod iespēju arī šīs tiesības, kuras nav līdz šim nodrošinātas ierobežoto budžeta līdzekļu dēļ, arī nodrošināt... Taču tas ir, tā sakot, Ministru kabineta kompetencē: lemt par to, kad un kā tas ir paveicams.

A.Endziņš.

Tad es esmu sapratis jūs pareizi, jo šī persona, kura ir saņēmusi kompensācijas sertifikātus un kur ir noteikts, ka tas ir ekvivalents 28 latiem, un viņa var saņemt naudā, bet šī kompensācija ir atkarīga nevis no šīs personas iesnieguma saistībā ar šiem 187.noteikumiem, bet arī, teiksim, iepriekšējā kārtība, cik es saprotu, tad visu laiku ir bijis jautājums saistīts ar budžeta līdzekļu asignējumu šim mērķim - kompensācijas mērķim.

A.Bernāns.

Tāpat likumdevējs ir noteicis, ka kompensāciju izmaksā, dzēšot sertifikātus. Tas ir punkts viens. Tāpat, ja nav sertifikātu, tad nav ko dzēst. Līdz ar to arī nav tiesiska pamats maksāt naudu, ja paliek spēkā esošā kārtība. Var šo kārtību mainīt un šīs tiesības noteikt arī savādākā veidā.

Otrkārt, lai noteiktu, cik daudz un kādām kategorijām konkrēti maksā, ir nepieciešams šis te arī pieteikuma termiņš, te ir jānosaka, jo savādāk nav iespējams arī plānot arī, kam un cik daudz ko maksāt. Piemēram, sākotnēji valdība paredzēja, ka tiek maksāta nauda bijušajiem īpašniekiem un

tikai pēc tam visām pārējām personām. Līdz ar to arī šo lietu nebija iespējams noteikt, piemēram. Jo arī šādus datus prasīja Saeimas deputāti, gatavojot likumprojektus par kārtējā gada budžetu, lai deputātiem būtu visas iespējas skaidri zināt, kādas kategorijas cilvēki un cik daudz varēs saņemt, ja viņi balsos par vienu vai citu budžeta likuma skaitli.

A.Endziņš.

Paldies. Lūdzu, kādi būtu jautājumi? Čepānes kundze, lūdzu!

I.Čepāne.

Es vēlreiz gribētu tomēr precizēt Endziņa kunga jautājumu. Vai likumā "Par privatizācijas sertifikātiem", uz ko atsaucās atbildes rakstā valdība, ir paredzēts, ka sertifikāti būtu jādzēš obligāti līdz 1999.gada 31.decembrim, kā tikko to Bernāna kungs teica savā uzstāšanās sākumā?

V.Naumovs.

Naudas līdzekļu asinējums no privatizācijas fonda var iespaidot tikai izmaksas laiku, bet nekādā gadījumā ne pārtraukt 31.decembrī. Ja nepaspēs, maksās nākamajā gadā, bet tas iespaido tikai termiņu, tā kā paredzēts likuma 14.pantā.

I.Čepāne.

Man vēl otrs jautājums tieši Bernāna kungam. Cik pagājušajā gadā valsts budžetā bija paredzēti līdzekļi šīm vajadzībām un cik valsts izlietoja šīm vajadzībām, un vai bija gadījumi, kad šos līdzekļus izmantoja citām vajadzībām?

A.Bernāns.

Tātad: šobrīd ir kopumā izmaksāti 6,7 miljoni latu un šī te izmaksa turpinās tā iemesla pēc, ka šobrīd jau vairāk nekā 200 cilvēki nav pat pēc atkārtota uzaicinājuma naudu ieradušies saņemt, parastais iemesls, kāpēc tas tā notiek, ir šo te saņēmēju nāve, jo šo naudu pēc tam var saņemt tikai mantinieki, kad viņu tiesības ir apstiprinātas tiesā, tāpēc arī šīs izmaksas aizkavējās šiem mantiniekiem un apmēram tā procedūra ir tāda, ka pēc 3 mēnešiem šī nauda tiek piedāvāta saņemt nākošajam personu lokam. Šobrīd ir izmaksāta faktiski visiem bijušajiem zemes īpašniekiem, lēmumi par kuriem ir atsūtīti no pagastiem, diemžēl mēs vēl šī gada sākumā saņemām dažus lēmumus par bijušajiem zemes īpašniekiem.

I.Čepāne.

Es atvainojos... Es jums jautāju pilnīgi kaut ko citu. Cik pagājušajā gadā valsts budžetā šīm vajadzībām tika piešķirti līdzekļi un vai no šīm vajadzībām valdība šos visus līdzekļus izmaksāja vai arī citām vajadzībām izlietoja?

A.Bernāns.

Tātad lēmumu par kompensācijai izmaksājamo naudu... Gada beigās šī summa bija 5 miljoni un visa ir pārskaitīta Latvijas Hipotēku un zemes bankai, kura pēc tam tālāk norēķinās ar cilvēkiem.

I.Čepāne.

Tātad - pagājušajā gadā bija paredzēti 5 miljoni, un visa tajā gadā arī tika izmaksāta? Tā?

A.Bernāns.

Tā ir pārskaitīta uz bankām, taču tīri tehniskā procedūra ir tāda, ka pirms nedēļas vēl aizgāja apmēram 120 tūkstošu saraksts, un galvenais iemesls, kāpēc visa nav izmaksāta, ir šī te laika nobīde starp naudas pārskaitīšanu no budžeta uz banku un līdz saņemšanai ir tas, ka uzaicinātās personas neierodas.

I.Čepāne.

Es tomēr vēl nesaņēmu atbildi. Vai no šīs naudas, kas pagājušajā gadā budžetam tika paredzēta un apstiprināta likumā noteiktajā kārtībā, valdība izlietoja citām vajadzībām?

A.Bernāns.

Nē. Nē, visa nauda tika pārskaitīta bankām.

I.Čepāne.

Un tā nav tiesa, ka atsevišķās valstīs vēstniecību iegādei un palīdzībai plūdos cietušajiem... tā nav tiesa, ka no šiem līdzekļiem tika maksāts?

A.Bernāns.

Tātad situācija ir tāda, ka sākotnēji paredzētā summa, kura bija šajā te valsts programmā, tika samazināta. Tā ir taisnība, jā. Sākotnēji bija daudz vairāk paredzēts izmaksāt.

I.Čepāne.

Tad man ir otrs jautājums. Sakiet, lūdzu, mums arī visiem tiesnešiem ir priekšā likums "Grozījumi likumā "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos"". Jūs savā runā teicāt, ka šajā te likumprojektā tagad ir arī iesniegti priekšlikumi izdarīt izmaiņas attiecībā uz kompensācijām. Šeit attiecībā uz kompensācijām nekādu priekšlikumu pagaidām nav. Es zinu, ka līdz 9.aprīlim likumā noteiktajā kārtībā ir jāiesniedz šie priekšlikumi, tie man nav vēl pagaidām zināmi, tie būs droši vien zināmi tikai, kad tas 9.datums pienāks, bet šeit, šajā te pirmajā, nobalsotajā, lasījumā, absolūti nekas nav par šīm te kompensācijām.

A.Bernāns.

Tātad 16.panta, tas ir, šī te likumprojekta 4.daļā: "...izteikt 16.panta pirmo teikumu šādā redakcijā: ja ir nokavēts termiņš, līdz kuram bija jāiesniedz zemes pieprasījums, Centrālā zemes komisija līdz 1999.gada 30.septembrim var piešķirt kompensāciju..."...

I.Čepāne.

Centrālā zemes komisija jau šodien piešķir - saskaņā ar likumu "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos"- gan piešķir kompensācijas neierobežotā termiņā, gan arī atjauno īpašuma tiesības.

A.Bernāns.

Šis likumprojekts nosaka galīgo termiņu, kad varēs piešķirt šīs te kompensācijas, un tas būs jāņem vērā arī Ministru kabinetam, pieņemot jaunus noteikumus, kas ir grozījumi noteikumos par zemes īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu, izmaksājot naudu. Tātad gala termiņš būs jāņem vērā. Gala termiņš līdz šim nav bijis noteikts.

I.Čepāne.

Man vēl pēdējais jautājums. Es par Ministru kabineta noteikumu nr.187 8.punktu gribētu mazlietiņ parunāt. Saistībā ar valdības atbildes rakstu. Jūs noteikti ziniet, ka šeit ir gadījums: ja kompensācijas pieprasītājs pēc pieteikuma un visu, uzsveru, visu nepieciešamo dokumentu iesniegšanas ir miris, tad tiesības dzēst šos sertifikātus noteiktajā kārtībā ir mantiniekiem. Šeit valdības atbildes rakstā 3.lappusē ar melniem burtiem ir rakstīts tā, ka "...vēršam uzmanību, ka šajos noteikumos ir paredzēta iespēja iesniegt kompensācijas saņemšanai nepieciešamos dokumentus arī pēc pieteikuma iesniegšanas". Nu, tur tad iznāk, ka šie mantinieki vairs neko nevar darīt un nekādu dokumentu vairs nevar iesniegt. Un, kaut arī viņi likumā noteiktajā kārtībā ir atzīti par šiem mantiniekiem, viņi nevarēs vairāk... Tā iznāk?

A.Bernāns.

Jā, tā iznāk.

I.Čepāne.

Paldies.

A.Endziņš.

Vai vēl tiesnešiem ir jautājumi? Nav. Pieteikuma iesniedzēja pārstāvim ir kādi jautājumi? Lūdzu.

J.Rozenfelds.

Man būtu jautājums Aivaram Bernānam sakarā ar iebildumu rakstu. Šī raksta 3.lappusē ir norādīts, ka viens no pamatiem likumā "Par privatizācijas sertifikātiem", ar kuru ir jāgarantē sertifikātu īpašniekiem tiesības izmantot sertifikātus... un ir teikts, ka šīs normas var izpildīt, acīmredzot, tikai tādā gadījumā, ja sertifikātu īpašniekiem ir savlaicīga informācija par īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu. Un tālāk ir minēts par tiem pašiem pieteikuma iesniegšanas termiņiem. Kā jūs saprotat šo jēdzienu "informācija par īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu"? Ko jūs šajā jēdzienā ietvertu?

A.Bernāns.

Šeit ir, teiksim, tāds apkopojošs termins - "informācija" - lietots tādā nozīmē, ka īpašuma kompensācijas sertifikātu īpašniekiem, tas ir, to sertifikātu īpašniekiem, kuri ir piešķirti par zemi, ir jābūt jau zināmam pašvaldības lēmumam par to, ka viņiem ir apstiprinātas tiesības saņemt kompensāciju naudā, un attiecīgi valstij ir zināms apjoms, cik daudz ir šīs tiesības... tāad nodrošināt pārējo sertifikātu atprečošanu. Līdz ar to šeit zem jēdziena "informācija par īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu" sastāv no divām daļām. Tāad ziņas īpašniekiem un ziņas valstij, kuras atšķiras. Tāad kopumā likumu nav iespējams izpildīt, ja šīs ziņas nav pieejamas vai nu valstij, vai īpašniekiem.

A.Endziņš.

Paldies. Vai vēl ir kādi jautājumi?

J.Rozenfelds.

Man ir vēl viens jautājums Aivaram Bernānam. Tātad tālāk tajā pašā iebildumu rakstā ir teikts, ka šo sertifikātu paredzētās tiesības nevar garantēt, nevar izpildīt šī likuma normas, ja nav noteikts pieteikuma iesniegšanas termiņš pirms 1999.gada 31.decembra. Kā jūs šo tēzi skaidrotu?

A.Bernāns.

Tātad, ja pieteikums tiek saņemts 31.decembrī, tad pilnīgi dabiski un objektīvi nav iespējams noskaidrot, vai viņi tiks dzēsti, un vai cilvēkam ir jāsteidzas izmantot viņus kaut vai pēdējā sekundē, tas ir, netverami mazajā laika sprīdī pirms 31.decembra beigām, vai arī viņam ir tiesības gaidīt, kad viņam sāks maksāt naudu. Nav objektīvi iespējams un pat teorētiski nav iespējams šīs tiesības izmantot - tos sertifikātus, par kuriem nepienākas nauda, izmantot tajā privatizācijā, ja nav pirms tam šāds termiņš noteikts.

A.Endziņš.

Paldies. Vai vēl ir kādi jautājumi?

J.Rozenfelds.

Jā, man būtu vēl jautājums šajā sakarā. Jūs uzskatāt, ka tas būtu jāregulē kaut kādā īpašā veidā - šā likuma "Par privatizācijas sertifikātiem" normu izpildi, vai tam būtu, acīmredzot, jāizriet no paša šī likuma? Kā jums šķiet? Jo, kā es saprotu, tad savos iebildumos tas ir viss teikts kā pamatojums tam, ka te ir nepieciešami šie 187.noteikumi, proti, apstrīdētais pašlaik 29.punkts, un citādi tos nav iespējams izpildīt.

A.Bernāns.

Tātad šobrīd, atbilstoši šobrīd spēkā esošajiem likumiem, nav iespējams visu likumu kopumu, kas regulē visu šo procesu, nav iespējams visu nodrošināt, ja nav šāds termiņš. Taču, dabiski, ka optimālāk būtu risināms tad, ja likumdevējs noteiktu šādu termiņu, līdz ar to nebūtu strīdu, un arī potenciālajiem naudas saņēmējiem būtu lielāka drošība un skaidrība, ka šis termiņš ir ciets un galīgs. Tas būtu optimāls risinājums nekā tad, ja to jautājumu risinātu...

A.Endziņš.

Paldies.

J.Rozenfelds.

Man ir vēl viens jautājums ar tiesas atļauju advokātam Naumovam. Jūs minējāt likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” 3.pantu, kas paredz, kā zināms, un to jūs arī minējāt: ja mantojuma masā ietilpst kaut kāda manta, kas ir atņemta, tad šādu mantojuma iegūšanu regulē speciāli likumi. Jautājums ir: kādi speciālie likumi, pēc jūsu domām, attiektos uz šo gadījumu?

V.Naumovs.

Pirmais likums būtu “Par zemes reformu Latvijas Republikas lauku apvidos”. Un otrs — “Par zemes privatizāciju lauku apvidos”. Viens un otrs ir speciāls likums, kas reglamentē visu to procesu, lai bijušais īpašnieks un viņa mantinieki varētu dabūt un realizēt savas tiesības. Speciāls likums, es sevišķi pasvītāju, ir likums “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” - 12.un 14.pants. Kaut gan 14.pants nosaka nevis kārtību, bet termiņu un apmēru.

J.Rozenfelds.

Jā, nu es domāju, ka daudzi atzīst to par speciālu likumu, bet nākamais jautājums ir — vai no šī fakta, ka likums “Par zemes reformu Latvijas Republikas lauku apvidos” vai likums “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” satur speciālas normas par mantojuma tiesībām, tas izriet no jūsu apgalvojuma, ka tādēļ būtu jā saglabā spēkā šie 187.noteikumi?

V.Naumovs.

Kārtība un termiņi speciālā likumā, pārējie mantošanas jautājumi, kas izriet no mūsu Civillikuma. Tāda prakse jau ir visu laiku...

J.Rozenfelds.

Paldies. Man vairāk jautājumu nav.

A.Endziņš.

Paldies. Jautājums ir tiesnesei Skultānei. Lūdzu!

I.Skultāne.

Man ir jautājums Bernāna kungam. Jūs, pamatojot šo nepieciešamību, kurā jāiesniedz pieteikums par sertifikātu dzēšanu naudā, tad teicāt, ka jābūt savlaicīgām ziņām, cik sertifikāti ir jādzēš, lai varētu atrisināt šos jautājumus. Bet, sakiet lūdzu, vēl šogad 16.februārī Ministru kabinets pieņēma noteikumus nr.51 “Par kārtību, kādā izmaksājama kompensācija naudā, dzēšot nacionālās

pretošanās kustības dalībniekiem par īpašumā bijušo zemi lauku apvidos piešķirtos sertifikātus”. Un šīs personas, tāpat, nacionālās pretošanās kustības dalībnieki, var šādus pieteikumus iesniegt vēl līdz šā gada 30.jūnijam. Tāpat vēl tomēr pastāv iespēja, lai aprēķinātu šo nepieciešamo naudu, ar ko ir jādzēš?

A.Bernāns.

Jā, šī te kārtība tika noteikta atbilstoši attiecīgajam likumam, kur bija tiešs uzdevums Ministru kabinetam noteikt tādu kārtību... tāpat tādas pašas tiesības, kā ir politiski represētajām personām, realizē šie nacionālās pretošanās kustības dalībnieki, kuriem nav šo apliecību. Tie būs daži cilvēki Latvijā, kuri iegūs tiesības arī dzēst sertifikātus, saņemot naudu. Taču es gribētu vēlreiz vērst tiesas uzmanību, ka šobrīd nav tehnisku problēmu pieņemt grozījumus šajos noteikumos, tāpēc mēs arī šeit iesniedzām to pieteikumu atlikt lietas izskatīšanu. Jautājums par to, kāpēc šis jautājums nav vēl līdz šim brīdim atrisināts, ir ļoti vienkāršs. Tāpat šī pieeja ir tāda, ka jautājums ir jārisina kompleksi: kopā vienlaicīgi ir jāpieņem lēmums gan par kompensācijas sertifikātu derīguma termiņiem, gan arī par šīm te naudas kompensāciju izmaksām, jo tas ir cieši un neatdalāmi savstarpēji saistīts. Līdz ar to vēl līdz šim nav šis te lēmums pieņemts. Šobrīd darba grupa ir savu darbu pabeigusi un arī Ekonomikas ministrija ir gatava iesniegt attiecīgos projektus valdībai. Līdz ar to mēs varam tehniski noņemt jautājumu.

A.Endziņš.

Paldies. Nav jautājumu? Līdz ar to tālāk dodam vārdu lietpratējam Leščinska kungam. Pirms jūs uzstājaties, parakstieties, ka jūs esat brīdināts par iespējamo kriminālatbildību saskaņā ar Krimināllikuma 300.pantu. Jums panta teksts ir zināms, Leščinska kungs? Lūdzu!

O.Leščinskis.

Tāpat es esmu Centrālās zemes komisijas loceklis, Saeimas vēlēts, un Centrālās zemes komisijas sekretārs un arī darba grupas darbinieks Centrālajā zemes komisijā.

Tāpat lietas būtība. Mēs esam cieši saistīti ar šo jautājumu. Lai jums būtu vismaz minimāls iespaids par statistiku, kas skar šīs zemes lietas, es jums varbūt minēšu vidējos ciparus par pagājušo gadu. Mēs esam snieguši vairāk kā 1200 rakstiskas atbildes uz pilsoņu pieprasījumiem, vidēji mēnesī pieņēmuši vairāk kā 400 apmeklētāju, ik dienas pāri par 100 telefona zvanu. No visa šī kopējā skaita apmēram puse prasību ir par kompensāciju izmaksu, un it īpaši par kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā.

Es gribētu precizēt advokāta izteikumus par tiesībām, kādas ieguva politiski represētās personas uz īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā. Tāpat pirmais datums bija 1995.gada 4.novembris, kad ieguva politiski represētās personas tiesības dzēst īpašuma kompensācijas sertifikātus, tur bija noteikums toreiz, ka bija jābūt arī politiski represētai personai zemes īpašniekam 1940.gada 21.jūlijā. Un, tāpat, pirmās šķiras mantinieki varēja un, ja īpašnieks bija politiski represētā persona. Un otru reizi ieguva papildus šīs tiesības neliela grupa 1997.gada 3.janvārī, kad piepulcējās tam klāt vēl politiski represēto personu pārdzīvojušais laulātais un politiski represētais pirmās šķiras mantinieks, bet bez noteikuma, ka arī zemes īpašniekam

vajadzētu būt politiski represētajai personai. Divi galvenie momenti, kāpēc pie mums vēršas cilvēki par šo 30. septembri, par Ministru kabineta 187.noteikumu 29. punktu. Viens motīvs. Mēs nezinājām, avīzītes nav, naudiņas nav, tās neesam pirkuši, mēs nezinājām. Palaiduši garām, kaut kāds kaimiņš ir pateicis, bet termiņš jau garām. Un otrs. Nu mēs šo varētu noraidīt, jo likums jau darbojas, vai tu zini, vai nezini, bet otrs moments ir, kas ir lielākā daļa un kas ir ieguvuši politiski represētās personas statusu pēc 1997.gada 30.septembra. Viņi nāk ar dokumentiem un rāda... Mēs sakām: jūs taču varējāt iesniegt pieprasījumu, viņi saka: kā mēs varam sniegt, ja mums nebija nekāda pamata, mums nebija dokumentu, mēs tikai tagad dabūjām. Un šādi ir pārsvarā. Tā kā viņu skaits varētu būt, mums statistikas precīzas nav, bet viņi varētu būt simtos - šis skaits. Un vēl viens moments, kas ir pēdējā laikā parādījies. Nesen, kā jau te nupat minēja, tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi par nacionālajiem partizāniem, ka arī viņiem dzēs zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus naudā, un viņiem termiņš 30.jūnijs, un nāk pie mums cilvēki, kas ir bijuši izsūtīti vai nu uz Austrumiem vai uz Rietumiem un saka: mums ir 30.septembris 1997.gads, bet jūs šeit skatāties, ka ir 30.jūnijs 1999.gads. Kāpēc tāda diskriminācija attiecībā pret mums? Un mums jāsaka, ka mums nav ko atbildēt.

Centrālā zemes komisija, lai šo krīzes situāciju mēģinātu kaut kādā veidā reglamentēt vai atrisināt, iesniedza, arī šeit tika minēts un lietas materiālos tas ir, mēs iesniedzām priekšlikumus Ekonomikas ministrijai ar lūgumu virzīt tālāk uz Ministru kabinetu, izdarīt grozījumus šajā 29.punktā Ministru kabineta noteikumos nr.187 ar tādu ierakstu, ka, ja ir nokavēts šis pieteikumu iesniegšanas datums, Centrālajai zemes komisijai tiek dotas tiesības izvērtēt apstākļus un pieņemt lēmumu par šo īpašumu kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā. Bet viņš ir jau pagājušogad iesniegts, bet pagaidām viņš virzību, kā saka, nav uz priekšu ņēmis. Es saprotu, kā te Bernāna kungs minēja, ka te varētu būt kaut kādā veidā skarts šis jautājums, vai nu tā, kā mēs piedāvājām redakciju, vai kādā citādā, bet tāda lieta virzīta no Centrālās zemes komisijas puses ir.

Attiecībā par Centrālās zemes komisijas rīcību. Mēs tomēr esam trijos gadījumos pieņēmuši lēmumu Centrālajā zemes komisijā, neskatoties uz šo 30.septembra datumu, dzēst īpašuma kompensācijas sertifikātus, zinādami, ka šī lieta tiek virzīta vai nu uz Ministru kabinetu vai Satversmes tiesu, šādu lēmumu mēs esam pieņēmuši.

Attiecībā par likumprojektu, kas patreiz ir Saeimā pirmajā lasījumā pieņemts, viņš būs divos lasījumos un ātri stāsies spēkā. Tātad Tautsaimniecības komisijā priekšlikumu termiņš bija 9.aprīlis, un es paredzu, kā šeit minēts bija, ka līdz 30.septembrim tikai mēs varētu piešķirt kompensācijas sertifikātus, ka tur redakcija būs citāda: nevis līdz 30.septembrim, bet trīs mēnešus pirms sertifikātu termiņa izbeigšanās. Jo ir diezgan nopietnas aizdomas, ka šis termiņš varētu tikt pagarināts dažādu iemeslu dēļ. Arī, kā minēja Bernāna kungs, pieaug gadījumi, kad atsakās cilvēki, it īpaši gados veci mantinieki atsakās no zemes pastāvīgās lietošanas tiesībām un pieprasa šo kompensāciju sertifikātos. Un tagad tajā likumprojektā, kas ir Saeimā, būs iespējas šo zemi, no kuras atsakās, piešķirt pagasta pašvaldībai par jaunu un censties izmantot šo sertifikātus līdz gada beigām.

Attiecībā uz pašu prasību. Mēs, Centrālās zemes komisijas locekļi, vairākkārt esam apsprieduši šo jautājumu un arī es kā speciālists uzskatu, ka Ministru kabinets nebija tiesīgs noteikt to termiņu, jo likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 12.panta 3.punktā nekas par šo termiņu nav teikts. Un kārtību es arī nesaprotu. Te jau arī Rozenfelda kungs teica, ka kārtība neietver termiņu, un tas otrs termiņš, kas ir 14.pantā- nepārprotami tas attiecas uz izmaksām. Starp citu, attiecībā uz izmaksām jautājums ir sarežģīts. Cik man ir zināms, tad šogad naudas visā pilnībā nav. Kaut kas ap 14 miljoniem latiem. Vēl vajag 5 miljoni latu. Šie jautājumi visi ir saistīti savā starpā, ka šeit var iznākt lielas nepatīkšanas gada beigās. Tātad attiecībā par to 30.septembri. Ja Satversmes tiesa atceļ šo punktu, tad tas attieksies ne tikai uz politiski represētajiem, bet arī uz visiem citiem. Tur ir vēl divas grupas 12.pantā, tātad bijušie zemes īpašnieki, no kuriem, es saprotu, ka lielai daļai ir jau kārtībā, un pirmās šķiras mantinieki, neapmierinātie zemes pieprasītāji, kas, sakarā ar likuma

ierobežojumu, nevarēja atjaunot īpašuma tiesības, un kompensāciju viņi nebija ņēmuši, no līdzvērtīgās zemes atteikušies, tātad arī uz šo grupu šis termiņš tādā gadījumā attieksies, jo es saprotu, ka vairums uzskata, ka , Ministru kabinetam nebija tiesību nosaukt šo termiņu. Es kā speciālists arī uzskatu: tā kā šeit ir jautājums diezgan tāds smags, viņš būtībā nav ierosināts, bet viņš ir aktuāls.

Tas man būtu īsumā viss.

A.Endziņš.

Paldies, Leščinska kungs. Tiesnešiem būtu kādi jautājumi? Pieteikuma iesniedzēja pārstāvim? Lūdzu.

J.Rozenfelds.

Man ir viens jautājums tieši par tām pārējām personu kategorijām. Kāds ir jūsu viedoklis, izņemot politiski represētos? Jo tiešām - tas 29.punkts attiecas arī uz pārējiem...

O.Leščinskis.

Jā, mans viedoklis ir, ka viņš attiecas arī uz visiem, lai gan tas var izsaukt diezgan lielu papildus naudas izlietojumu, jo viņš neatbilst mūsu... Manuprāt kā speciālistam... arī komisijā mums ir apspriests vairākkārtīgi. Visi ir vienās domās, ka Ministru kabinets nebija tiesīgs nosaukt šo datumu, jo likumā viņš nav ierakstīts. Tur ir tikai vai nu kārtība, vai naudas izmaksas termiņi.

J.Rozenfelds.

Es jūs pareizi saprotu? Jūs uzskatāt, ka nepamatoti bija attiecināt šo termiņu ne tikai uz politiski represētajiem, bet uz visām tām personām...

O.Leščinskis.

Jā, uz visām tām personām, kam ir tiesības dzēst zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus, saņemot 28 latus par sertifikātu.

J.Rozenfelds.

Paldies. Vairāk jautājumu nav.

A.Endziņš.

Paldies. Ministru kabineta pārstāvim?

A.Bernāns.

Sakiet, lūdzu, Leščinska kungs, vai būtu iespējams dzēst kompensācijas sertifikātus praktiski, ja Centrālā zemes komisija savā pēdējā šīgada 1999.gada sēdē pieņemtu lēmumu piešķirt tiesības saņemt kompensāciju naudā. Vai, jūsuprāt, būtu tehniski iespējams to izdarīt?

O.Leščinskis.

Nē. Tāpēc arī man ir lūgums Satversmes tiesai, lai varbūt manu viedokli arī uzklausi. Nedrīkstētu nekad nosaukt datumu, līdz kuram būtu... ierobežojumi būtu jābūt līdz sertifikātu... teiksim, būtu kāds laiks - mēnesis vai divi, vai trīs - pirms sertifikātu derīguma termiņa beigšanās. Tas būtu visprātīgākais. Un es paredzu, ka arī mūsu likumprojektā viņš tiks mainīts. 30.septembris tiks nomainīts ar, teiksim, trīs mēneši pirms sertifikātu derīguma termiņa beigām. Tas būtu prātīgāk, nekā nosaukt konkrētu datumu. Tas nebūtu prāta darbs, manuprāt.

A.Endziņš.

Paldies. Vai vēl ir kādi jautājumi? Nav. Paldies, Leščinska kungs.

Līdz ar to paziņoju, ka lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta un tiks atklātas tiesu debates. Bet pirms tiesu debašu atklāšanas tiesa paziņo desmit minūšu pārtraukumu.

(Pārtraukums)

A.Endziņš.

Turpinām tiesas sēdi. Sākam tiesu debates. Vārds debatēs tiek dots pieteikuma iesniedzēja pārstāvim zvērinātam advokātam Rozenfelda kungam. Cik jums būs vajadzīgs laiks? 20 minūtes? Lūdzu.

J.Rozenfelds.

Godātā tiesa! Jautājums, kas tiek šodien tiesā skatīts, ir par Ministru kabineta noteikumu nr.187 atbilstību Satversmei un citiem likumiem. Un, kā ir teikts Satversmes tiesas likumā, tad Satversmes tiesai ir tieši jāizskata lietas par šādu noteikumu atbilstību Satversmei un likumiem.

Un es domāju, ka lietas izmeklēšanas gaitā ir konstatēts, ka šie noteikumi neapšaubāmi neatbilst nedz Satversmes 91. un 105.pantam, un es domāju, ka Satversmes jēgai kā tādai kopumā, nedz arī likumiem, kuri ir arī norādīti pieteikumā, proti, vispirms likumam “Par zemes privatizāciju lauku apvidos”, likumam “Par zemes reformu Latvijas Republikas lauku apvidos” un arī citiem likumiem.

Šī neatbilstība izpaužas tieši tādējādi, ka, kā mēs varējām pārliecināties arī lietas izmeklēšanas gaitā, Ministru kabinets acīmredzami ir pilnīgi nepareizi, proti, nepieļaujami paplašināti, izpratis tādus jēdzienus kā, teiksim, kaut kādu normatīvo aktu priekšrakstu izpildīšanas kārtības izpratne. Jo, pēc Ministru kabineta uzskatiem, šajā kārtībā ietilpst jautājumi par šo tiesību apjoma grozīšanu, par kādu ir uzskatāma, teiksim, termiņa noteikšana, līdz kuram persona var pieteikties kaut kādu tiesību realizēšanai, un šī termiņa neievērošanas gadījumā šīs tiesības zūd.

Ministru kabinets, atsaucoties uz to, ka likumā “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12. un 14.pantā tiešām pastāv norāde, ka attiecīgās tiesības tiek realizētas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā, ir sapratis šo likuma priekšrakstu tādā veidā, ka viņš ir uzskatījis, ka, vadoties no kaut kādiem iekšējiem apsvērumiem, viņam ir tiesības noteikt arī termiņus, kādos var pieteikties uz šīm tiesībām. Pie tam šādā veidā personu subjektīvās tiesības ir būtiski pārkāptas, jo, ja mēs analizējam vēlreiz izejot cauri šiem normatīvajiem aktiem, par kuriem ir runa šajā lietā un par kuru salīdzināšanu ir jāveic analīze, lai varētu nonākt pie secinājuma par pieteikuma pamatotību vai arī par nepamatotību, mums ir jākonstatē, ka likums “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” savā sākotnējā redakcijā, protams, neparedzēja nekādus termiņus pieteikuma iesniegšanai par kompensācijas izmaksāšanu naudā represētajām personām, viņu mantiniekiem vai arī citām personām. Un jāsaka, ka sākotnējā redakcijā pat arī nebija paredzētas šādu personu tiesības saņemt kompensāciju naudā. Šīs tiesības tika paredzētas tikai ar nākamajiem grozījumiem, kuri ir pieņemti 16.decembrī 1993.gadā un stājušies spēkā 29.decembrī 1993.gadā, pie tam kārtība un arī to personu loks, kurām ir šādas tiesības, ir tikusi vairākkārt grozīta, tajā skaitā 1994.gada 8.decembrī, 1995.gada 12.aprīlī, 1995.gada 18.jūlijā, visbeidzot 1995.gada 5.oktobrī. Tieši šīs 5.oktobra 1995.gada izmaiņas paredzēja to personu kategoriju, par kurām šodien tik īpaši daudz tika arī skaidrots tiesas izmeklēšanas gaitā, proti, politiski represēto personu pirmās šķiras mantinieki, ja viņi ir politiski represētās personas.

Un, tāpat, arī šajā redakcijā netika paredzēts nekāds pieprasījumu termiņš, tāpat tajā brīdī, kad šīs personas ir iesniegušas vai uzzinājušas, ka viņām ir attiecīgās tiesības, viņas nevarēja, protams, zināt, ka 1997.gadā tiks pieņemti Ministru kabineta 187.noteikumi ar termiņu, kas paredz, ka pieteikums ir jāiesniedz līdz 1997.gada 30.septembrim. Kādēļ tieši 30.septembris? To, manuprāt, tiesas izmeklēšanas gaitā mēs tā arī no Ministru kabineta pārstāvjiem neuzzinājām, jo tas varētu būt, acīmredzot, arī, piemēram, 29.septembris vai, teiksim, 1.oktobris, un mēs varējām arī konstatēt, ka attiecībā uz dažādām personu kategorijām ir tikuši paredzēti dažādi termiņi, un tāpat arī no šī viedokļa jau nav bijusi īpaša konsekvence, pat arī nosakot tos termiņus kā tādus. Nu, un piedevām arī ar šo termiņu noteikšanu Ministru kabinets ir pārkāpis gluži elementāri savas kompetences ietvarus.

Tādā veidā ir pārkāptas konstitucionālās tiesības. Šeit tika tiesas izmeklēšanas gaitā arī skaidrots, vai tieši Satversmes 91. un 105.pants būtu pārkāpts, nosakot šādu termiņu, un tieši kādā veidā šie panti ir pārkāpti. Godātā tiesa, šis Satversmes 91.pants, kas nosaka, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā un ka cilvēku tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas, tas ir, es gribētu to īpaši uzsvērt, jauna norma - un tā kā tā ir pieņemta 1998.gada 15. oktobra likuma redakcijā, tad pagaidām ir samērā grūti arī mums atsaukties uz kaut kādu šīs normas piemērošanas praksi, nemaz nerunājot jau par to, ka mūsu valsts praksē pagaidām diemžēl Satversmes normas ļoti reti kad ne tikai tiek piemērotas, bet arī ļoti reti tiek citētas un izmantotas tiesā. Un es domāju, ka šīs tiesas tieši viens no virsuzdevumiem un funkcijām ir nodemonstrēt, kādā veidā tieši šīs Satversmes normas darbojas kā likuma priekšraksti, lai tādā veidā radītu piemēru

visiem Latvijas pilsoņiem, arī Latvijas likumdevējiem un, protams, arī valdībai un Kabinetam, kuri, gatavojot visdažādākos normatīvos aktus, vienmēr paturētu vērā, ka mūsu valsts galvenais tiesību avots un svarīgākais tiesību avots ir tieši Latvijas Republikas Satversme.

91.pants ir formulēts ļoti vispārīgā veidā, taču tas, ka šis pants paredz diskriminācijas nepieļaujamību un tas, ka 187.noteikumu 29.punktā šāda diskriminācija, manuprāt, ir tomēr pieļauta, ir ārkārtīgi svarīgi, un es domāju, ka šī diskriminācija izpaužas tieši tādā veidā, ka zināma personu daļa tiek ierobežota savās tiesībās pēc kaut kādas pazīmes. Nu, šajā gadījumā šo pazīmi nevajadzētu reducēt uz to, vai tie ir politiski represētie vai viņu mantinieki vai nē, bet šī diskriminācija izpaužas tādējādi, ka atsevišķas personu kategorijas, kuras vēl līdz noteiktajam termiņam nav bijušas spējīgas savākt attiecīgos dokumentus, pamatoti pierādīt, ka viņas pēc savas būtības ir politiski represētās personas, ir ierobežotas savās tiesībās ar šiem 187.noteikumiem, salīdzinot ar pārējām personām, kurām ir sekmējies labāk ar šo dokumentu kārtošanu. Un šī diskriminācija parādās gluži nepamatoti, jo ir vēlreiz jāuzsver, ka sākotnēji tās normas, kuras paredzēja šo personu tiesības, paredzēja šīs tiesības visām attiecīgo personu kategorijām vienādas, neatkarīgi no tā, kurā laika periodā katra no viņām iegūst politiski represētā statusu, kurā brīdī kļūst par politiski represētās personas mantiniekiem un tamlīdzīgi.

Satversmes 105.pants arī ir jauna norma - un ārkārtīgi svarīga norma, tā ir viens no mūsu valsts stūrakmeņiem, tādēļ varbūt atliek vienīgi izteikt nožēlu, ka šī norma ir Satversmē ietverta tik vēlu un tā nav bijusi sākotnējā Satversmes redakcijā, bet šī norma ir, godāta tiesa, ārkārtīgi svarīga, tā paredz ikvienas personas tiesības uz īpašumu. Un šīs tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašums šajā gadījumā, godātā tiesa, tiek saprasts, manuprāt, visplašākajā nozīmē, un visplašākajā nozīmē tas attiecas uz jebkurām lietām, kā ķermeniskām, tā bezķermeniskām, un, tā kā tas attiecas arī uz bezķermeniskām, tad tas, bez šaubām, ietver arī visus iespējamus prasījumus - gan tos, kas personai ir sākotnēji bijuši, gan tos, kas ir radušies dažādu apstākļu ietekmē, tajā skaitā arī dažādas priekšrocības un privilēģijas, un tāpat tas viss ietilpst īpašuma jēdzienā.

Un pilnīgi nepamatoti sašaurināt to personu loku, kurām sākotnēji likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" bija paredzētas tiesības saņemt kompensāciju tādā veidā, ka tika noteikts šis izslēdzošais termiņš, kas atsevišķas personas līdz ar to izslēdz no šīs personu kategorijas, protams, ka attiecībā uz šīm pēdējām tika būtiski iedragātas viņu tiesības tieši saņemt attiecīgo kompensāciju, un tāpat šis viņu prasījums, kas ietilpa viņu īpašuma tiesībās visiem tiem prasījumiem, kādi vien šīm personām bija iespējami un pieejami, līdz ar to īpašuma attiecības vispārīgā veidā tika aizskartas.

Es domāju, ka ir arī ļoti zīmīgi, ka tiesas izmeklēšanas gaitā tika uzdots un arī iztirzāts šis jautājums, vai tiešām šajā samērā tādā kazuistiskajā gadījumā ar pieteikuma iesniegšanas termiņu ir pārkāptas kādas personas īpašuma tiesības. Tas bija, manuprāt, godātā tiesa, zīmīgs tieši ar to, ka mēs, acīmredzot, visi vēl pagaidām tikai pamazām iejūtamies tajos jēdzienos, kuros sabiedrības, kas ir dibinātas uz privātīpašuma principiem, dzīvo jau gadsimtiem ilgi. Un tādēļ arī, teiksim, mums pašlaik varbūt ir samērā grūti aprobēt arī tādus priekšstatus par īpašumu, ka tur ietilpst ne tikai, teiksim, tās visas taustāmās lietas, kas mums pieder, bet arī visi prasījumi un, respektīvi, uz tādu ļoti plašu - visaptverošu - īpašuma attiecību jēdzienu, kādu mums raksta priekšā Satversme, līdz tam mums, tā sakot, lai paceltos, ir jāpiepūlas, ir jābūt tādai zināmai abstrakcijai, lai to saprastu, jo es domāju, ka daudzās sabiedrībās, kas ir jau gadiem ilgi un gadsimtiem ilgi dibinātas uz šiem privātīpašuma principiem, šīs normas, šos priekšstatus saprot organiskāk, un saprot viņas dziļāk, pilnīgāk, nu, tā sakot, iesūcot to jau ar mātes pienu. Nu, mums ir, tā sakot, šajā virzienā mēs tikai vēl attīstāties un augam.

Nu, kas attiecas uz tiem argumentiem, kuri tika izteikti lietas izmeklēšanas gaitā par to, ka, lūk, likums "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un

lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” paredzot speciālos likumus par to objektu mantošanu, kas ir tikuši atņemti padomju varas realizētās patvaļas aktu rezultātā, es domāju, ka neviens jau neapšaubīs, ka šī speciālā likuma 3.pants, kas savukārt norāda uz speciālajiem likumiem, tiešām - šajā gadījumā ir paredzējis nevis kaut kādu vienu konkrētu likumu, bet veselu normatīvo aktu klāstu, pie tam mēs varējām arī tiesas izmeklēšanas gaitā pārliecināties, ka šie likumi ir ļoti dinamiski bijuši un laika gaitā mainījušies, bet protams, ka no šāda argumenta neizriet, ka, teiksim, gan Saeima, gan arī Ministru kabinets varētu pieņemt kādus tikai vien speciālos likumus, tā sakot, viņi uzskatītu par vajadzīgu pieņemt, nerēķinoties nedz ar iepriekšpieņemtajiem likumiem, nedz arī ar Latvijas pilsoņu un iedzīvotāju jau nostiprinājušajiem stabilajiem priekšstatiem par to tiesisko kārtību, kāda pastāv, it sevišķi tajos jautājumos, kas vistiešākajā veidā attiecas uz šiem pilsoņiem un iedzīvotājiem.

Es domāju, ka šī lieta ir ārkārtīgi svarīga ne jau tikai no šī ļoti kazuistiskā gadījuma viedokļa, kas saistīts ar Ministru kabineta 187.noteikumu 29.punktu, bet tā ir svarīga, manuprāt, vēl jo vairāk vērtējot to tiesisko vidi, kurā mēs visi dzīvojam, esam spiesti dzīvot, jo arī šīs lietas izmeklēšanas gaitā mums jau bija iespēja konstatēt, cik kaleidoskopiskā nepārtrauktībā mainās mūsu likumi. Tātad jebkurš, pat būdams profesionālis savā jomā, itin viegli var pazaudēt to vadlīniju, var arī viņam misēties, vērtējot savas tiesības, jo šīs tiesības dažādu apstākļu dēļ ļoti lielā mērā mainās. Un es domāju, ka ir ļoti svarīgi ņemt vērā, izvērtējot šo 187.noteikumu atbilstību Satversmei un likumiem, arī tiesisko faktoru, uz kuru ir īpaši norādīts, es gribētu to arī uzsvērt, kādā no iepriekšējiem Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumiem. Es šeit domāju spriedumu, kas ir datēts ar 1998.gada 10.jūniju. Un ne tikai tāpēc, ka šis spriedums mums, pat ne galvenokārt tāpēc, ka šis spriedums arī ir saistīts ar politiski represēto personu kategoriju, proti, ar šo personu statusa noteikšanu, bet šajā spriedumā ir ietverts ļoti svarīgs, es uzskatu, viens no tādiem stūrakmens principiem, proti, šā sprieduma 11.lappusē pēdējā rindkopā ir teikts, ka ikviena tiesiska valsts atzīst tiesiskās palāvības principu. Šis princips nosaka, ka valsts iestādēm ir jābūt konsekventām savā darbībā attiecībā uz to izdotajiem normatīvajiem aktiem, jāievēro tiesiskā palāvība, kas personām varētu rasties uz konkrētā normatīvā akta pamata.

Šis ir ārkārtīgi svarīgs princips. Es domāju, ka šis princips jau sen eksistē mūsu likumos, tas, piemēram, ir atrodams Civillikuma 3.pantā, kas noteic, ka neskartas paliek jau iegūtās tiesības, bet jau pats šis fakts, ka tiesa ir bijusi, acīmredzot, šīs lietas apstākļu spiesta norādīt uz šī pašsaprotamā principa ievērošanas nepieciešamību konkrētā spriedumā, liecina, ka šis princips ne tuvu ne visos gadījumos tiek arī respektēts un ievērots mūsu valsts tiesiskajā dzīvē.

A.Endziņš.

Rozenfelda kungs, es atvainojos, ka es pārtraucu, 20 minūtes ir pagājušas. Vai jums ir nepieciešams pagarināt laiku?

J.Rozenfelds.

Godātā tiesa, es varētu arī patiesībā jau savu runu pabeigt un lūdzu tiesu, pieteikumu apmierinot, atzīt par spēkā neesošu šo Ministru kabineta 187.noteikumu 29.punktu.

A.Endziņš.

Paldies. Vārds debatēs Ministru kabineta pārstāvim Naumova kungam. Satversmes tiesa nevadās pēc Civilprocesa likuma, bet pēc Satversmes tiesas reglamenta. Jūs esat abi pilntiesīgi pārstāvji un jums maksimums kopā arī ir 20 minūtes. Lūdzu!

V.Naumovs.

Godātā tiesa, es jau izklāstīju savu viedokli attiecībā uz pieteikto pieteikumu. Es uzskatu, ka pieteikuma apmierināšanai nav tiesiska pamatojuma. Pirmais. Ministru kabinets, pieņemot noteikumus nr.187, par kuriem šodien iet runa, vadījās no likumiem, pirmais, "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 3.punkta pamata, kas norāda, ka visi jautājumi par mantojumu uz objektiem, kuri bija nacionalizēti pēc 1940.gada 17.jūnija, risināmi pēc speciāla likuma. Pie tam tajos likumos ir jānosaka un jāievēro termiņi un kārtība. Un otrs likums – "Par zemes privatizāciju lauku apvidos", un konkrēti, 12.pants. Likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 12.pantā ir teikts, ka kārtība par privatizācijas sertifikātu apmaksu nosaka valdība. Tātad Saeima savas tiesības šajā jautājumā deleģēja valdībai. Un, izmantojot tās tiesības, valdība pieņēma noteikumus nr.187 un arī paredzēja kārtību un, konkrēti paredzēja, ka pieteikumi par naudas saņemšanu jāiesniedz līdz 1997.gada 30.septembrim. Es uzskatu, ka termiņa noteikšana visā privatizācijas norisē, bez šaubām, ietilpst kārtībā.

Šeit mans oponents atsaucas, ka, lūk, ir tiesiska valsts un tā tālāk. Es uzskatu, ka tiesiskā, demokrātiskā valstī obligāta kārtība visās jomās ir jānosaka - un obligāti visiem ir jāievēro tā kārtība. Jūs atsaucaties uz konstitūciju, Satversmi, kur ir teikts, ka visiem pilsoņiem ir vienādas tiesības un tā tālāk. Mums ir vēlēšanas, bet vēlēšanās ir noteikts, ka jāierodas vēlēšanu iecirknī līdz pulksten tikiem un tikiem. Ja nokavē pilsonis to laiku un neievēro, viņš zaudē savas tiesības.

Tālāk mans oponents saka tā, ka, lūk, pie šiem noteikumiem ir pielaista diskriminācija starp politiski represētajiem, kuriem tā jau ir atņemtas īpašuma tiesības. Es uzskatu, ka tādām viedoklim nevar piekrist. Neviens viņiem neatņem īpašuma tiesības, viņiem ir īpašuma tiesības uz privatizācijas sertifikātiem. Un valsts garantē privatizācijas sertifikātu vērtību. Ja viņi neizmantoja savas tiesības sertifikātus pārvērst naudā, tad viņiem saglabājas īpašuma tiesības uz sertifikātiem. Un tad ir vēl cits jautājums - kādā formā savas īpašuma tiesības viņš var izvēlēties: vai saņemt naudu, vai privatizēt rūpnīcu vai zemi un tā tālāk. Mums ir ļoti plašas iespējas realizēt savus sertifikātus. Un es uzskatu, ka, par cik Ministru kabinets, pieņemot noteikumus nr.187, konkrēti 29.punktu, realizē tās tiesības, kuras bija deleģētas no likumdevēja, tad es uzskatu, ka nav pamata atzīt, ka tas punkts neatbilst likumam. Jautājums ir pavisam cits. Šeit var runāt par lietderīgumu, var runāt par faktisku un politisku nepieciešamību - un es tam piekrītu. Variet nākt un palīdzēt politiski represētajiem. Un tas ir izpildāms pavisam citādā veidā, bet tas nedod pamatu šodien stādīt jautājumu par Ministru kabineta noteikumu neatbilstību likumam.

Es lūdzu Valsts cilvēktiesību biroja pieteikumu atstāt bez apmierinājuma.

A.Endziņš.

Paldies. Bernāna kungs, lūdzu.

A.Bernāns.

Daži papildus apsvērumi. Tātad šo iesniegumu pēc būtības nav iespējams izskatīt, analizējot tikai un vienīgi likumu "Par zemes privatizāciju lauku apvidos". Šeit būtu jāskata arī vienlaicīgi likums "Par privatizācijas sertifikātiem" - tā attiecīgi 18. un 19.pants, kurā ir noteikts, ka Ministru kabinets garantē sertifikātu izmantošanu privatizācijā. Un tieši tā, kā tikko teica advokāts Naumova kungs: ja cilvēks ir nokavējis izmantot savas tiesības saņemt naudu, tad valdībai ir jāgarantē šim cilvēkam tiesības izmantot sertifikātus privatizācijā.

Bez tam ir otra lieta. Ir noteikti jāizvērtē likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 12. un 14.panta atbilstība pēc jēguma. Un, manuprāt, tieši šeit arī slēpjas atbilde uz jautājumu, vai kārtībā var noteikt termiņus vai nevar. Ja likumdevējs ir deleģējis Ministru kabinetam tiesības noteikt kompensāciju izmaksas termiņus, tad pēc jēguma pilnīgi automātiski izriet, ka kārtībā ir jāparedz šādi termiņi. Un šīs tiesības pieņemt kārtību ir tātad deleģētas šī te likuma 12.pantā.

Vēl viena lieta. Šeit izskatot lietu tika pausts viedoklis, ka nav bijusi skaļa motivācija, kāpēc ir noteikti līdzšinējie termiņi. Es gribētu tikai vienu piemēru. Tātad - 1997.gada 30.septembris. Tas ir termiņš, pēc kura pašvaldībām viena mēneša laikā bija jāizskata šie iesniegumi un jāpaziņo lēmumi, un šie lēmumi bija nepieciešami, lai izstrādātu 1998.gada likumprojektu par gada budžetu, kurā, starp citu, sākotnēji bija paredzēta pilnā apjomā īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšana. Un tieši tāpat arī Ministru kabinets nevarēja pieņemt gala lēmumu un sākt darbu pie 187.noteikumu grozīšanas par šo te kompensācijas sertifikātu pieņemšanas termiņiem, pirms nebija stājies spēkā likums par gada budžetu 1999.gadam, kurš, kā jūs zināt, stājās spēkā tikai marta mēnesī. Tagad šis likums ir stājies spēkā un tagad var izskatīt lietu pēc būtības, šo apstākli izvērtēt un pieņemt attiecīgo lēmumu, lai radītu šīs te iespējas arī politiski represētajiem, tātad tiem, kuriem objektīvu apstākļu pēc ir bijuši kavēkli šo dokumentu iesniegšanā.

Bez tam, vēl viens apstāklis, kā jau mēs šeit minējām pirms tam, ir ļoti svarīgs: tas, ka šobrīd Saeima izskata likumprojektu, kurā ir paredzēts noteikt kompensāciju piešķiršanas termiņa beigas, jo, kā es minēju pirms tam, 1998.gadā 11510 cilvēki saņēma papildus kompensāciju, tajā skaitā represētie, un šī gada pirmajā ceturksnī ir 832 cilvēki saņēmuši, tajā skaitā politiski represētās personas. Un līdz ar to ieguvušas, teiksim, atbilstoši likumam tiesības arī saņemt naudu. Un, ņemot vērā šos apstākļus, arī šie apstākļi ir tikai tagad noskaidrojušies, un būs iespēja pēc labas gribas un pildot likumu pēc jēguma noteikt grozījumus kārtībā par to, kā dzēst naudu. Taču, atkārtotju vēlreiz, pēc jēguma nav iespējams izpildīt gan likumu "Par zemes privatizāciju lauku apvidos", gan likumu "Par privatizācijas sertifikātiem", ja Ministru kabinets nav noteicis atbilstoši šī te privatizācijas likuma 12.pantam kārtību, kurā ir arī termiņi paredzēti. Paldies.

A.Endziņš.

Līdz ar to tiesu debates pasludinu par slēgtām. Vai lietas dalībnieki vēlas vārdu replikai? Jūs vēlaties? Lūdzu!

J.Rozenfelds.

Godātā tiesa, es gribētu tikai par vārdu "deleģēšana", kas šeit tika lietots. Es domāju, ka pilnīgi nepamatoti un nevietā tiek runāts par to, ka, nosakot Ministru kabinetam pienākumu paredzēt kārtību kaut kāda likuma izpildei, mēs varētu runāt par kaut kādu funkciju deleģēšanu Ministru

kabinetam. Šis jautājums Satversmē it kā nav regulēts, bet varbūt mēs varētu kaut daļēji par šādu funkcijas deleģēšanu runāt tad, ja Ministru kabinets izdod noteikumus 81.panta kārtībā, kaut gan tas arī, manuprāt, ir vēl jāizpēta, bet - es gribētu uzsvērt, ka par kaut kādu funkciju deleģēšanu Ministru kabinetam nevienā no tiem likumiem, kuriem neatbilst Ministru kabineta 187.noteikumi, nevarētu šajā gadījumā būt ne runas. Paldies.

A.Endziņš.

Paldies. Ministru kabineta pārstāvji nevēlas vārdu replikai? Nē.

Līdz ar to lietas izskatīšanu pasludinu par slēgtu. Tiesa, apspriežoties uz vietas, nolēma, ka spriedums tiks nolasīts šā gada 20.aprīlī pulksten 10.00 Satversmes tiesas sēžu zālē Rīgā, Jura Alunāna ielā 1.

Stenogrāfiste M.Ceļmalniece

Tiesas sēdes sekretāre L.Vīnkalna